

ปัญหากฎหมายอันเนื่องมาจากการปฏิบัติงานของนายหน้าประกันภัย

วิชาชีพต่างๆ ในสังคมที่เกิดขึ้น เป็นผลจากการแบ่งงานของสมาชิกของสังคมออกเป็นกลุ่มอาชีพ หรือวิชาชีพต่าง ๆ ขึ้น เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของวิชาชีพของตน ประกอบกับเมื่อรัฐเห็นความสำคัญของ กลุ่มวิชาชีพนั้น ๆ จึงมีการตรากฎหมายควบคุมวิชาชีพขึ้น

สำหรับการประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยในประเทศไทย ได้มีการตรากฎหมายควบคุม การประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัย คือ Insurance Brokers Registration Act 1977 โดย พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้มี Insurance Brokers Council ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการ 17 ท่าน ทั้งนี้กรรมการ 12 ท่านจะได้รับการแต่งตั้งจากสมาคมนายหน้าประกันภัยแห่งประเทศไทย รวมทั้งตัวประธานกรรมการด้วย ส่วนอีก 5 ท่านจะได้รับการแต่งตั้งจากปลัดกระทรวงพาณิชย์ ประกอบด้วย ทนายความ นักบัญชี และตัวแทนผู้บริโภค โดยคณะกรรมการเหล่านี้มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการ ควบคุมดูแลทั้งนายหน้าประกันภัยโดยตรงและนายหน้าประกันภัยต่อ ตั้งแต่การกำหนดมาตรฐานการศึกษา และประสบการณ์ขั้นต้นสำหรับผู้มีสิทธิขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัย การออกใบอนุญาตเป็นนายหน้า ประกันภัย การกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของเงินทุน การกำหนดจรรยาบรรณและการจัดทำบัญชีของนายหน้า ประกันภัย การกำหนดให้นายหน้าประกันภัยจะต้องมีกรมธรรม์ประกันภัยความรับผิดผู้ประกอบวิชาชีพ ซึ่ง การกำหนดระบบการจดทะเบียนของนายหน้าประกันภัยนี้ก็เพื่อสร้างความมั่นใจแก่บุคคลทั่วไปว่า เมื่อบุคคล ใดที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยแล้ว จะต้องมีความรู้และประสบการณ์เพียงพอที่จะให้คำแนะนำ ในเรื่องการประกันภัยได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งการประกอบธุรกิจนายหน้าประกันภัยดำเนินไปโดยปราศจาก อิทธิพลครอบงำ และมีหลักฐานทางการเงินที่มั่นคง หากนายหน้าประกันภัยดำเนินงานจนเป็นเหตุให้บุคคล ทั่วไปเสียหาย บุคคลทั่วไปก็มั่นใจได้ว่า จะได้รับการชดเชยความเสียหาย¹ และหากนายหน้าประกันภัยนั้น เป็นนายหน้าประกันภัยของสถาบันลอยด์ ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของ Lloyd's Act 1982 และ Lloyd's Brokers Byelaw 1988 ด้วย²

¹ สมาคมนายหน้าประกันภัย, "บทบาทของอาชีพนายหน้าประกันภัย," ใน สำนักงานประกันภัย ที่ระลึกวันครบรอบ 3 ปี ในถาวรฐานะขึ้นเป็นกรม (24 มีนาคม 2525), หน้า 128-129.

² จันทศรีบูล วัฒฐานะ, "การควบคุมดูแลนายหน้าการรับประกันภัยต่อในอังกฤษและสหรัฐ อเมริกา," วารสารการประกันภัย 16 (ตุลาคม-ธันวาคม 2534) : 57-58.

สำหรับประเทศไทยนั้น ไม่เพียงบัญญัติกฎหมายควบคุมการประกอบวิชาชีพเท่านั้น แต่ยังโดยเฉพาะเหมือนกับในประเทศอังกฤษ หรือเหมือนกับการประกอบวิชาชีพอื่น ๆ เช่น กฎหมาย แพทย์ วิศวกรรรม สถาปัตยกรรม และผู้สอบบัญชี เป็นต้น ซึ่งมีกฎหมายพิเศษควบคุมการประกอบวิชาชีพ โดยกฎหมายดังกล่าวมีหลักการทั่วไปที่เป็นมาตรการควบคุมที่คล้ายคลึงกัน³ กล่าวคือ กฎหมายจะกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพต้องขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตจากองค์กรที่ควบคุมการประกอบวิชาชีพนั้น โดยผู้ที่ขอรับใบอนุญาตได้จะต้องมีคุณสมบัติและมีความรู้ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ สำหรับองค์กรที่ควบคุมการประกอบวิชาชีพในประเทศไทยมี 2 ลักษณะ คือ สภาที่สภาเป็นนิติบุคคลอิสระ เช่น แพทยสภา สภากายภาพ เป็นต้น ซึ่งสภาสามารถดำเนินการต่าง ๆ ได้โดยไม่ต้องอาศัยระเบียบราชการแต่มีคณะกรรมการดำเนินการต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และอีกลักษณะหนึ่งคือ คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพ เช่น คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพวิศวกรรม คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี เป็นต้น ซึ่งคณะกรรมการเหล่านี้ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย กฎหมายจะกำหนดให้รัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการ โดยให้หัวหน้าส่วนราชการเป็นประธาน และมีสำนักงานเป็นส่วนราชการหนึ่งในกระทรวง ซึ่งองค์กรที่ควบคุมการประกอบวิชาชีพทั้งสองลักษณะจะมีหน้าที่สอดส่องดูแลความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพ มีอำนาจในการสอบสวน รวมทั้งลงโทษผู้ประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น การรื้อถอนใบอนุญาต การพักใบอนุญาต และการสั่งเพิกถอนใบอนุญาต เป็นต้น และกฎหมายที่ควบคุมการประกอบวิชาชีพจะกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพต้องปฏิบัติตามแผนการยาทแห่งวิชาชีพหรือจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

นอกจากองค์กรในการควบคุมการประกอบวิชาชีพแล้ว ยังมีสถาบันวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ กันแล้วและแนะนำความรู้ทางวิชาการที่เกิดขึ้นใหม่แก่สมาชิก เป็นปากเสียงของผู้ประกอบวิชาชีพ แต่สถาบันวิชาชีพนี้จะไม่มีส่วนลงโทษผู้ประกอบวิชาชีพใด ๆ ทั้งสิ้น สถาบันวิชาชีพในประเทศไทยส่วนใหญ่มักจะจัดตั้งในรูปของสมาคม ซึ่งเป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 72(5) เช่น สมาคมสถาปนิกสยาม วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย และสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย เป็นต้น⁴

³ ศิณีนาถ เกียรติกังวานไกล, "ความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ," วิทยานิตยสารปริชญาทบทวนคดี คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532, หน้า 58-60.

⁴ เรื่องเดียวกัน. หน้า 60-61.

จากการศึกษาวิจัยพบว่า การประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยในประเทศไทย ต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายสามฉบับ คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 เนื่องจากความหมายของนายหน้าประกันภัยตามพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับ และความหมายของนายหน้าทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และลักษณะการเกิดขึ้นของนายหน้าทั้งสองประเภทเหมือนกัน ประกอบกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับมิได้ยกเลิกบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์⁵ และมีได้บัญญัติห้ามมิให้นายหน้าประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาบังคับใช้

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว เห็นได้ว่า พระราชบัญญัติทั้งสองฉบับเป็นกฎหมายมหาชน เพราะเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการคุ้มครองมหาชน หรือชุมชนส่วนรวม โดยมุ่งหมายที่จะควบคุมการประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อยและมีความมั่นคง ส่วนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นกฎหมายเอกชน เพราะเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อสนองความคุ้มครองให้กับเอกชน โดยกำหนดลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างนายหน้าประกันภัยกับลูกค้าผู้เอาประกันภัย บริษัทผู้รับประกันภัย และบุคคลอื่น ๆ ในฐานะที่เท่าเทียมกัน⁶ ดังนั้น หากมีปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับนายหน้าประกันภัยในส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุมแล้ว จึงต้องนำบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับมาบังคับใช้ แต่หากมีปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างนายหน้าประกันภัยกับลูกค้าผู้เอาประกันภัย บริษัทผู้รับประกันภัย และบุคคลอื่น ๆ แล้ว จึงต้องนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาบังคับใช้⁷

การขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัย

1. ผู้มีสิทธิขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัย

ผู้มีสิทธิขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยนั้นจะเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลก็ได้ แต่กฎหมายกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการเป็นนายหน้าประกันภัยโดยมิได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน ตาม

⁵ ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยประกันภัย (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2529), หน้า 19.

⁶ หัสวุฒิ วิทิตวิริยกุล, "ทฤษฎีว่าด้วยการแบ่งแยกขอบเขตของกฎหมาย : ระหว่างกฎหมายเอกชนกับกฎหมายมหาชน," วารสารนิติศาสตร์ 20 (มิถุนายน 2533) : 174.

⁷ ประสิทธิ์ ไชวโฉกุล, "สัญญาหน้า," วารสารกฎหมาย 4 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2521) : 126-127.

พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 มาตรา 49 วรรคหนึ่ง และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510

1.1 กรณีบุคคลธรรมดาขอใบอนุญาต

1.1.1 คุณสมบัติ บุคคลธรรมดาที่ประสงค์จะขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัย ต้องมีคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 มาตรา 53 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 62 ดังต่อไปนี้

1) บรรลุนิติภาวะแล้ว ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19 กำหนดให้บุคคลบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุสิบปีบริบูรณ์ เว้นแต่กรณีผู้เยาว์ที่มีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้วได้ทำการสมรสด้วยความยินยอมของบิดา-มารดาหรือผู้ปกครอง หรือเมื่อมีเหตุอันสมควรและศาลอนุญาตให้ทำการสมรส ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 20 ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่กำหนดไว้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดให้บุคคลบรรลุนิติภาวะแล้วสามารถทำนิติกรรมโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม หากกฎหมายไม่ได้กำหนดคุณสมบัติข้อนี้ ทำให้ผู้เยาว์มีสิทธิขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยได้ ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับความสามารถของผู้เยาว์ในการกระทำการเป็นนายหน้าประกันภัยได้

2) มีภูมิลำเนาในประเทศไทย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 44-52 ได้บัญญัติกำหนดภูมิลำเนาของบุคคลธรรมดา ได้แก่ ถิ่นอันบุคคลนั้นมีสถานที่อยู่เป็นสำคัญ ถ้ามีถิ่นที่อยู่หลายแห่ง หรือมีหลักแหล่งที่ทำการเป็นปกติหลายแห่งกฎหมายให้ถือเอาแห่งหนึ่งแห่งใดดังกล่าวมานั้นเป็นภูมิลำเนาของบุคคลนั้น ถ้าไม่ปรากฏภูมิลำเนาดังกล่าวมา กฎหมายให้ถือว่าถิ่นที่อยู่เป็นภูมิลำเนา

3) มีมาตรฐานการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คุณสมบัติข้อนี้เป็นการกำหนดตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478 ที่กำหนดให้การศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นการศึกษาภาคบังคับ* ซึ่งแสดงว่ากฎหมายมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัย มีคุณสมบัติเพียงอ่านออกเขียนได้เท่านั้น แต่เมื่อพิจารณาถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยที่จะต้องมีความรู้และความเข้าใจเงื่อนไขตามกรมธรรม์ประกันภัย และเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการประกันภัยเป็นอย่างดีแล้ว คุณสมบัติเพียงแค่อ่านออกเขียนได้จะก่อให้เกิด

* พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2523 ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478 และกำหนดการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นการศึกษาภาคบังคับแทน

ปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาความรู้เกี่ยวกับเงื่อนไขตามกรมธรรม์ประกันภัย และเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการประกันภัยได้ ผู้เขียนเห็นว่า ควรที่จะกำหนดให้ผู้มีสิทธิขอรับใบอนุญาตนายหน้าประกันภัยควรจะมีมาตรฐานการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี เนื่องจากการทำงานของนายหน้าประกันภัยเป็นลักษณะผู้ประกอบการวิชาชีพ ซึ่งจะต้องมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการประกันภัยเป็นอย่างดี ฉะนั้น บุคคลที่ได้รับการศึกษาชั้นปริญญาตรีจะมีความสามารถในการศึกษาอบรมความรู้เกี่ยวกับการประกันภัยได้เป็นอย่างดีได้

4) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 29 คนไร้ความสามารถ คือ คนวิกลจริตที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 34 คนเสมือนไร้ความสามารถ คือ บุคคลที่ไม่สามารถจัดการกิจการของตนเองได้ เพราะกายพิการ หรือจิต鈍เพี้ยนไม่สมประกอบ เพราะประพฤตีสู้ร่ำสุร่ายเสเพลเป็นอาชิต เพราะเป็นคนติดสุร่ายาเมา และศาลมีคำสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

มีข้อนำสั่งเกณฑ์ว่า กฎหมายมิได้ห้ามบุคคลวิกลจริตที่ศาลยังมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถในการขอรับใบอนุญาตนายหน้าประกันภัย ซึ่งหากพิจารณาเปรียบเทียบความสามารถในการทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริต กับคนเสมือนไร้ความสามารถแล้ว จะเห็นได้ว่ากฎหมายจำกัดความสามารถในการทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริตมากกว่าคนเสมือนไร้ความสามารถ คือ กฎหมาย กำหนดให้คนเสมือนไร้ความสามารถ จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ในการทำนิติกรรมบางอย่างเท่านั้น มิฉะนั้นตกเป็นโมฆียะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 35 ส่วนบุคคลวิกลจริตนั้น กฎหมายกำหนดให้นิติกรรมทุกอย่างตกเป็นโมฆียะทั้งสิ้น หากพิสูจน์ได้ว่าได้ทำลงในเวลาซึ่งบุคคลนั้นจริตวิกลอยู่และคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้แล้วด้วยว่าผู้ทำเป็นคนวิกลจริต ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 32 ฉะนั้น เมื่อพิจารณาถึงการปฏิบัติงานของบุคคลวิกลจริตในการเป็นนายหน้าประกันภัยแล้ว หากมีการชื้อของ หรือจัดการให้ลูกค้าทำสัญญาประกันภัยในขณะที่จริตวิกลอยู่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนผู้เอาประกันภัยได้ ผู้เขียนเห็นว่า บุคคลวิกลจริตไม่ควรจะมีสิทธิขอรับใบอนุญาตนายหน้าประกันภัย เนื่องจากความสามารถไม่สมบูรณ์เพียงพอที่จะกระทำการเป็นนายหน้าประกันภัยได้

5) ไม่เคยต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษาในความผิดซึ่งกฎหมายบัญญัติให้ถือเอาการกระทำโดยทุจริตเป็นองค์ประกอบความผิด เว้นแต่จะพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีก่อนวันขอรับใบอนุญาตนายหน้า คำว่า "ไม่เคยต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษา" หมายถึง ไม่เคยได้รับโทษจำคุกจริงๆ ไม่รวมกรณีศาลมีคำพิพากษาให้รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษ⁸

⁸ คำพิพากษาฎีกา ที่ 452/2523

6) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 6 วรรคท้าย กำหนดว่า บุคคลล้มละลายทุจริตหมายความว่า บุคคลล้มละลายที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 163 ถึงมาตรา 170 หรือมีความผิดเกี่ยวกับการล้มละลายฐานยกยอกหรือฉ้อโกงตามกฎหมายลักษณะอาญา คู่สมรสกับผู้นี้เพียงแต่ศาลพิพากษาว่ามีความผิด โดยมีได้รับโทษจริง ๆ ก็ไม่มีสิทธิขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยแล้ว

มีข้อสงสัยเกิดว่ากรณีบุคคลล้มละลายธรรมดานั้น ยังมีสิทธิที่จะขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แล้วจะเห็นว่า บุคคลล้มละลายเป็นบุคคลที่มีหนี้สินส่วนตัว และเมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 15 ห้ามมิให้เจ้าหนี้ฟ้องคดีลูกหนี้คนเดียวกันอีก โดยเจ้าหนี้จะต้องขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แทนตามวิธีการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 27 นอกจากนั้นพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 24 ยังบัญญัติห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือกิจการของตน เว้นแต่กระทำตามคำสั่งหรือความเห็นชอบของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้จัดการทรัพย์สิน หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ รวมทั้งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 22(2) บัญญัติให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่เพียงผู้เดียวที่มีอำนาจรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้จะได้รับจากผู้อื่น ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า บุคคลล้มละลายมีฐานะและความสามารถที่ไม่เหมาะสมกับการประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัย เนื่องจากจะทำให้บุคคลทั่วไปไม่มีความมั่นใจต่อการประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยที่เป็นบุคคลล้มละลายได้ว่า หากนายหน้าประกันภัยประกอบวิชาชีพทำให้เกิดความเสียหายแล้ว ตนจะได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากบุคคลล้มละลาย และจะทำให้เกิดปัญหาและความไม่คล่องตัวในการปฏิบัติงานของนายหน้าประกันภัย เพราะก่อนที่นายหน้าประกันภัยจะซื้อหรือจัดการให้ลูกค้าผู้เอาประกันภัยทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัย จะต้องได้รับความเห็นชอบจากศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้จัดการทรัพย์สิน หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย รวมทั้งบริษัทผู้รับประกันภัยจะจ่ายเงินค่าจ้างหรือค่าบำเหน็จให้แก่นายหน้าประกันภัยไม่ได้ เพราะกฎหมายกำหนดให้อำนาจในการรับเงินของบุคคลล้มละลายนั้นเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

7) ไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันวินาศภัย นายหน้าประกันวินาศภัย หรือตัวแทนประกันชีวิต นายหน้าประกันชีวิต ในระยะเวลาสามปีก่อนวันขอรับใบอนุญาต หมายความว่ากรณีผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย จะต้องไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็น

ตัวแทนประกันวินาศภัย หรือนายหน้าประกันวินาศภัย และกรณีที่ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตจะต้องไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต หรือนายหน้าประกันชีวิตเท่านั้น สำหรับคำสั่งของนายทะเบียนในการเพิกถอนใบอนุญาตนี้ จะต้องเป็นคำสั่งให้เพิกถอนใบอนุญาตที่ถึงที่สุด

มีข้อยกเว้นว่า ผู้ที่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันวินาศภัย หรือนายหน้าประกันวินาศภัย ยังมีสิทธิขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต และเช่นเดียวกัน ผู้ที่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต หรือนายหน้าประกันชีวิต ยังมีสิทธิขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย ซึ่งเมื่อพิจารณาเงื่อนไขการเพิกถอนใบอนุญาตของนายทะเบียนตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510 แล้วจะเห็นว่าเงื่อนไขอย่างเดียวกัน แสดงให้เห็นว่า กฎหมายไว้วัตถุประสงค์ให้ผู้ประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยต้องมีความประพฤติดี มีจรรยาบรรณต่อลูกค้าผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย ประชาชน และธุรกิจประกันภัยส่วนรวม ผู้เขียนจึงความเห็นว่า ผู้ที่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตไม่ว่าจะเป็นตัวแทนประกันวินาศภัย หรือตัวแทนประกันชีวิต หรือนายหน้าประกันวินาศภัย หรือนายหน้าประกันชีวิต ภายในระยะเวลาสามปีก่อนวันขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย หรือเป็นนายหน้าประกันชีวิต มีพฤติกรรมและความประพฤติที่ไม่เหมาะสมกับการประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัย

8) ไม่เป็นกรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน หรือลูกจ้างในบริษัทผู้รับประกันภัย คุณสมบัติข้อนี้หมายความว่า ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย จะต้องไม่เป็นกรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน หรือลูกจ้างในบริษัทผู้รับประกันวินาศภัย และผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตจะต้องไม่เป็นกรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน หรือลูกจ้างในบริษัทผู้รับประกันชีวิต

มีข้อยกเว้นว่า บุคคลที่ได้รับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันวินาศภัย และผู้ถือหุ้นของบริษัทผู้รับประกันวินาศภัย มีสิทธิที่จะขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยได้ และบุคคลที่ได้รับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต และผู้ถือหุ้นของบริษัทผู้รับประกันชีวิต มีสิทธิที่จะขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาลักษณะการทำงานของตัวแทนประกันวินาศภัยและตัวแทนประกันชีวิตที่จะต้องอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของบริษัทผู้รับประกันวินาศภัยหรือบริษัทผู้รับประกันชีวิตแล้วแต่กรณี และลักษณะของผู้ถือหุ้นของบริษัทผู้รับประกันวินาศภัยหรือบริษัทผู้รับประกันชีวิตที่จะต้องรักษาผลประโยชน์ของบริษัทผู้รับประกันวินาศภัยหรือบริษัทผู้รับประกันชีวิตแล้วแต่กรณี หากบริษัทผู้รับประกันวินาศภัยหรือบริษัทผู้รับประกันชีวิตมีกำไรจากการประกอบกิจการมากจะทำให้ตนได้รับเงินปันผลมากขึ้นแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันวินาศภัย และผู้ถือหุ้นของบริษัทผู้รับประกันวินาศภัย ไม่มีความเป็นอิสระเพียงพอที่จะเป็นผู้ประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันวินาศภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ

ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต และผู้ถือหุ้นของบริษัทประกันชีวิต ไม่มีความอิสระเพียงพอที่จะประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้ประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยต้องมีความเป็นอิสระไม่ผูกพันกับบริษัทผู้รับประกันภัยบริษัทหนึ่งบริษัทใดโดยเฉพาะ นายหน้าประกันภัยจึงสามารถชี้ช่องหรือจัดการให้ลูกค้าผู้เอาประกันภัยทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัยที่เหมาะสมกับความเสี่ยงภัยของลูกค้าผู้เอาประกันภัยได้ เว้นแต่จะเป็นกรณีที่เป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทผู้รับประกันวินาศภัยหรือบริษัทผู้รับประกันชีวิต อันเนื่องมาจากการซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

9) การสอบความรู้เกี่ยวกับการประกันภัย

(1) ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย กฎหมายไม่ได้กำหนดเป็นคุณสมบัติว่าผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยจะต้องสอบความรู้เกี่ยวกับการเป็นนายหน้าประกันภัยได้ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 มาตรา 54 วรรคสอง บัญญัติให้อานาจแก่นายทะเบียนว่า "...ก่อนที่จะออกใบอนุญาตให้ นายทะเบียนจะจัดให้มีการสอบความรู้เกี่ยวกับการเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย ตามวิธีการที่นายทะเบียนเห็นสมควรก็ได้ ถ้าผลแห่งการสอบความรู้ นายทะเบียนเห็นว่า ผู้ขอรับใบอนุญาตไม่มีความรู้ตามสมควรก็ให้งดการออกใบอนุญาต" ซึ่งหมายความว่ากฎหมายกำหนดให้เป็นดุลพินิจของนายทะเบียนประกันวินาศภัยว่า จะจัดให้มีการสอบความรู้เกี่ยวกับการเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยหรือไม่ก็ได้

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการทำงานของนายหน้าประกันภัยที่มีลักษณะของผู้ประกอบวิชาชีพ ซึ่งจะต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาการประกันภัย และการที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีระบบการจดทะเบียนก็เพื่อสร้างความมั่นใจแก่บุคคลทั่วไปว่า บุคคลที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัย เป็นบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์เพียงพอที่จะให้คำแนะนำในเรื่องการประกันภัยได้อย่างถูกต้องแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า การทดสอบความรู้เพื่อพิจารณาออกใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย เฉพาะบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการประกันภัย เป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะหากผู้ที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยไม่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการประกันภัยไปชี้ช่องหรือจัดการให้ลูกค้าผู้เอาประกันภัยทำสัญญาประกันภัยอย่างไม่ถูกต้อง จะทำให้ลูกค้าผู้เอาประกันภัยผู้รับประกันภัยตามกรมธรรม์ประกันภัยต้องเสียหาย และยังทำให้ภาพพจน์ของผู้ประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยอื่น และบริษัทผู้รับประกันภัย ในสายตาของประชาชนทั่วไปน่าเชื่อถืออีกต่อไป ซึ่งมีผลกระทบต่อธุรกิจประกันภัยทั้งระบบอีกด้วย

(2) ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต กฎหมายกำหนดให้ผู้ขอรับใบอนุญาตต้องสอบความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิตได้ตามหลักสูตรและวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด

ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 62 วรรคแรก ประกอบกับมาตรา 59(8) ซึ่งนายทะเบียนประกันชีวิตได้ประกาศกำหนดหลักสูตรและวิธีการสอบความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิต ฉบับลงวันที่ 10 มกราคม 2522 ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

หลักสูตรการสอบ

- ก. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันชีวิต ประกอบด้วย หลักการประกันชีวิต และจรรยาบรรณตัวแทนประกันชีวิต (จำนวนข้อสอบ 15 ข้อ)
- ข. พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 เกี่ยวกับ นายหน้าประกันชีวิต (จำนวนข้อสอบ 9 ข้อ)
- ค. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลรัษฎากร ประกอบด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนายหน้าและประกันภัย และประมวลรัษฎากร เฉพาะที่เกี่ยวกับการยกเว้นภาษีเงินได้ของเบี้ยประกันชีวิต (จำนวนข้อสอบ 6 ข้อ)

วิธีการสอบ

- ก. การสมัครสอบ ผู้ที่ประสงค์จะสมัครสอบจะต้องยื่นใบสมัครสอบตามแบบพิมพ์ที่ทางราชการกำหนด ๓ กรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ ภายในกำหนดระยะเวลาที่นายทะเบียนประกาศให้ทราบเป็นคราวๆ ไป และผู้สมัครสอบจะต้องชำระค่าธรรมเนียมการสมัครสอบตามอัตราที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงพร้อมกับการยื่นใบสมัครสอบด้วย และค่าธรรมเนียมนี้จะไม่มี การคืนหาใช่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น
- ข. การสอบความรู้ ใช้วิธีการสอบแบบปรนัย โดยมีข้อสอบชุดเดียวหรือหลายชุดก็ได้ แต่ละชุดมีข้อสอบแตกต่างกัน แต่ผู้เข้าสอบต้องทำข้อสอบเพียงชุดเดียวตามที่ผู้ควบคุมการสอบแจกให้ และผู้สมัครสอบจะต้องสอบได้คะแนนรวมกันตั้งแต่ 60% ขึ้นไป จึงจะนับว่าเป็นผู้สอบความรู้ได้ตลอดจนผู้เข้าสอบต้องปฏิบัติตามระเบียบการสอบที่กำหนดไว้โดยเคร่งครัด
- ค. การประกาศผลสอบ นายทะเบียนประกันชีวิตจะประกาศรายชื่อผู้ที่สอบได้ให้ทราบ ๓ กรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดที่เป็นสถานที่สอบทุกแห่ง และจะได้ส่งประกาศผลการสอบดังกล่าวไปให้สมาคมประกันชีวิตไทย และบริษัทผู้รับประกันชีวิตทุกแห่ง เพื่อทราบด้วย
- ง. กำหนดระยะเวลาในการยื่นขอรับใบอนุญาต ผู้ที่สอบความรู้ได้แล้วจะต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตภายในระยะเวลา 1 ปี นับแต่วันที่นายทะเบียนประกาศผลการสอบ มิฉะนั้น ผู้ที่ประสงค์จะยื่นคำขอรับใบอนุญาตดังกล่าวจะต้องสอบความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิตใหม่

มีข้อน่าสังเกตว่า การสอบความรู้ตามหลักสูตรและวิธีการที่นายทะเบียนประกาศกำหนดไว้ นั้น เป็นการสอบความรู้โดยใช้ข้อสอบแบบปรนัย มีข้อสอบอัตนัย และไม่มี การสอบสัมภาษณ์ ผู้เขียนเห็นว่า การสอบความรู้โดยใช้ข้อสอบแบบปรนัย สามารถทดสอบความรู้ได้ เพียงความรู้ตามตัวหนังสือ หรือที่ได้ท่องจำมาเท่านั้น แต่ไม่สามารถทดสอบความสามารถที่จะนำความรู้ที่มีอยู่มาปรับใช้กับข้อเท็จจริงได้ ตลอดจนวิธีการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากปฏิบัติงานให้ถูกต้องตามหลัก การประกันภัยและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันภัยได้ การสอบความรู้ควรจัดให้มีข้อสอบแบบอัตนัย และ สอบสัมภาษณ์ผู้ขอรับใบอนุญาตด้วย นอกจากนี้ ควรกำหนดให้ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัย ต้องผ่านการอบรมความรู้เกี่ยวกับการประกันภัยมาพอควร เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยจะ ได้รับความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญมากขึ้นเพียงพอที่จะสร้างความมั่นใจให้แก่ประชาชนผู้ใช้ บริการของนายหน้าประกันภัยได้

1.1.2 คำขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัย ผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนตามข้อ 1.1.1 ที่ประสงค์จะเป็นนายหน้าประกันภัยให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยต่อนายทะเบียน คำขอ รับใบอนุญาตนี้ จะต้องทำตามแบบที่อธิบดีกำหนด ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 มาตรา 54 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 63

1.2 กรณีนิติบุคคลขอใบอนุญาต

นิติบุคคลเป็นบุคคลประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นโดยอาศัยอำนาจแห่งบทบัญญัติของประมวลกฎหมาย แห่งและพาณิชย์ หรืออาศัยอำนาจแห่งบทบัญญัติกฎหมายอื่น โดยนิติบุคคลตามประมวลกฎหมาย แห่งและพาณิชย์ มี 6 จำพวก คือ ทบวงการเมือง, วิศวกรรม, ห้างหุ้นส่วนที่จดทะเบียนแล้ว, บริษัทจำกัด, สมาคม และมูลนิธิได้รับอำนาจแล้ว กฎหมายได้รับรองสถานะของนิติบุคคลว่ามีสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ภายในบังคับของกฎหมายที่ให้อำนาจจัดตั้ง และตามบทบัญญัติทั้งปวงแห่งกฎหมายภายในขอบแห่งวัตถุประสงค์ ประสงค์ข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้ง อย่างไรก็ตามนิติบุคคลย่อมไม่ใช่มนุษย์ จึงไม่สามารถแสดงเจตนา ด้วยตนเองได้ แต่ต้องแสดงเจตนาผ่านผู้แทนทั้งหลายของนิติบุคคลนั้น

นิติบุคคลที่จะประกอบกิจการนายหน้าประกันภัย ต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน เช่นเดียวกับกรณีบุคคลธรรมดา ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

1.2.1 คุณสมบัติ นิติบุคคลที่ประสงค์จะขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัย จะ ต้องมีคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 มาตรา 53 วรรคสอง และพระราชบัญญัติ ประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 62 วรรคสอง ดังต่อไปนี้

- 1) มีถิ่นที่สำนักงานแห่งใดในประเทศไทย ถิ่นที่สำนักงานแห่งใดที่ถือว่า เป็นภูมิลำเนาของนิติบุคคลนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 71
- 2) ต้องมีวัตถุประสงค์ประการเป็นนายหน้าประกันภัย
- 3) มีพนักงานหรือลูกจ้างที่อาจทำการเป็นนายหน้าประกันภัยแทนนิติบุคคลนั้น ได้ โดยได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัย
- 4) ต้องไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยในระยะเวลาสามปี ก่อนวันขอรับใบอนุญาต

คุณสมบัติตามข้อ 2), 3) และ 4) นี้ หมายความว่าเฉพาะ นิติบุคคลที่จะขอรับ ใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย ต้องมีวัตถุประสงค์ประการเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย มีพนักงาน หรือลูกจ้างที่อาจทำการเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยแทนนิติบุคคลนั้น โดยได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้า ประกันวินาศภัย และต้องไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย ตามพระราชบัญญัติ ประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 มาตรา 53 วรรคสอง หรือกรณีนิติบุคคลที่จะขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้า ประกันชีวิต ต้องมีวัตถุประสงค์ประการเป็นนายหน้าประกันชีวิต มีพนักงานหรือลูกจ้างที่อาจทำการเป็น นายหน้าประกันชีวิตแทนนิติบุคคลนั้น โดยได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต และต้องไม่เคยถูก เพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510 มาตรา 62 วรรคสอง

มีข้อสงสัยเกิดว่า นิติบุคคลที่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต ยังมีสิทธิที่จะขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย และนิติบุคคลที่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็น นายหน้าประกันวินาศภัย ยังมีสิทธิที่จะขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต ผู้เขียนเห็นว่า นิติบุคคลที่ เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยภายในระยะเวลาสามปีก่อนวันขอรับใบอนุญาต เป็น นิติบุคคลที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมกับการประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันชีวิต และนิติบุคคลที่เคยถูกเพิกถอน ใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตภายในระยะเวลาสามปีก่อนวันขอรับใบอนุญาต เป็นนิติบุคคลที่มีคุณสมบัติ ไม่เหมาะสมกับการประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันวินาศภัย ดังเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้ว

นอกจากนั้น ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายควรที่จะกำหนดคุณสมบัติของผู้ถือหุ้นและ ผู้บริหารของนิติบุคคลที่ขอรับใบอนุญาตด้วย ทั้งนี้เพื่อกำหนดให้ นายทะเบียนมีสิทธิพิจารณาคัดเลือกนิติบุคคลที่ขอ รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยให้มีความเป็นอิสระ ไม่ผูกพันกับบริษัทผู้รับประกันภัยไม่ว่าโดยทางตรง หรือโดยทางอ้อม ซึ่งนายหน้าประกันภัยในประเทศอังกฤษ การแต่งตั้งผู้อำนวยการ ผู้ร่วมงานของ นายหน้าประกันภัยของสถาบันลอยด์ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาของสถาบันลอยด์ก่อน และหาก

มีการเปลี่ยนแปลงผู้ถือหุ้นของนายหน้าประกันภัยจะต้องแจ้งให้กับสภาของสถาบันลอยด์ทราบ หากนายหน้าประกันภัยมีผู้ถือหุ้นไม่เหมาะสม สภาของสถาบันลอยด์มีอำนาจที่จะถอนนายหน้าประกันภัยออกจากการจดทะเบียนได้⁹

1.2.2 ค้ำขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัย นิติบุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามข้อ 1.2.1 ประสงค์ที่จะเป็นนายหน้าประกันภัยให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยต่อนายทะเบียน ค้ำขอรับใบอนุญาตนี้จะต้องทำตามแบบที่อธิบดีกำหนด ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 มาตรา 54 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510 มาตรา 63

2. แนวทางปฏิบัติในการพิจารณาออกใบอนุญาต

2.1 กรณีบุคคลธรรมดา

2.1.1 นายหน้าประกันวินาศภัย

แนวทางการพิจารณาออกใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยของนายทะเบียนประกันวินาศภัยนั้น นายทะเบียนจะพิจารณาตามคำขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยว่ามีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้หรือไม่ หากพิจารณาแล้วปรากฏว่า ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยมีคุณสมบัติครบถ้วน นายทะเบียนจะออกใบอนุญาตให้เป็นนายหน้าประกันวินาศภัยต่อไป ซึ่งในทางปฏิบัติของนายทะเบียน ก่อนที่นายทะเบียนจะพิจารณาออกใบอนุญาตให้นายทะเบียนจะจัดให้มีการสอบความรู้เกี่ยวกับการเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยก่อน ทั้งนี้ เห็นได้จากกรณีที่นายทะเบียนได้ประกาศเรื่องการสอบความรู้เกี่ยวกับการเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย ลงวันที่ 14 มกราคม 2524 ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1) การสมัครสอบ ผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จะสมัครสอบความรู้ เพื่อขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย ประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือทั้งสองประเภท คือ ประเภทการจัดการประกันภัยโดยตรง (Direct Insurance Broker) หรือประเภทการจัดการประกันภัยต่อ (Reinsurance Broker) ภายในระยะเวลาที่ประกาศกำหนดเป็นคราวๆ ไป โดยผู้สมัครสอบจะต้องยื่นใบสมัครตามแบบที่กำหนดไว้ท้ายประกาศ ๕ กองนิติการ กรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ พร้อมด้วยหลักฐานใบรับรองคุณวุฒิการศึกษา สำเนาทะเบียนบ้าน และรูปถ่าย และ

⁹ จันทศรีบุล วัฒนฐานะ, "การควบคุมดูแลนายหน้าการรับประกันภัยต่อในอังกฤษและสหรัฐอเมริกา," : 58.

ชำระค่าธรรมเนียมสมัครสอบความรู้คนละ 100.-บาท ต่อครั้ง โดยเงินค่าธรรมเนียมนี้จะไม่คืนให้ไม่ว่ากรณีใดๆ เมื่อพ้นกำหนดวันรับสมัครสอบ กรรมการประกันภัยจะประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเข้าสอบ พร้อมทั้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่สอบให้ทราบ ผู้มีสิทธิเข้าสอบจะต้องนำหลักฐานการชำระเงินค่าธรรมเนียมสมัครสอบ มาขอรับเลขประจำตัวสอบ จากพนักงานเจ้าหน้าที่ ๓ กองนิติการ กรรมการประกันภัย

2) วิธีการและระเบียบการสอบ

การสอบความรู้

ก. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย ประกอบด้วย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย ลักษณะตัวแทน นายหน้า และการประกันภัย, หลักการประกันภัย และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 (คะแนนเต็มรวม 100 คะแนน)

ข. ความรู้เฉพาะเกี่ยวกับการประกันภัย ประกอบด้วย การประกันอัคคีภัย, การประกันภัยรถยนต์, การประกันภัยทางทะเลและขนส่ง และการประกันภัยเบ็ดเตล็ด (คะแนนเต็มรวม 100 คะแนน)

ค. ความรู้เกี่ยวกับการประกันภัยต่อ (คะแนนเต็มรวม 100 คะแนน)

การเข้าสมัครสอบเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยประเภทการจัดการจัดการประกันภัย โดยตรงต้องสอบความรู้ตามข้อ ก. และ ข. ส่วนผู้สมัครสอบเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยประเภทการจัดการประกันภัยต่อจะต้องสอบความรู้ตามข้อ ค. ด้วย

การสอบความรู้นั้น ผู้สมัครสอบต้องสอบข้อเขียน และอาจต้องสอบสัมภาษณ์ การสอบสัมภาษณ์เป็นการสอบความรู้ที่กำหนดในข้อ ก. ตามแต่กรณี โดยมีเกณฑ์สอบได้ คือ ผู้สมัครสอบต้องสอบความรู้ตามข้อ ข. แต่ละประเภทวิชาได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 และต้องสอบได้คะแนนรวมกันไม่ต่ำกว่า 60 จึงนับว่าเป็นผู้สอบความรู้ได้ และผู้เข้าสอบต้องปฏิบัติตามระเบียบการสอบตามที่กำหนดไว้โดยเคร่งครัด

เมื่อการสอบความรู้เสร็จสิ้นแล้ว นายทะเบียนจะประกาศรายชื่อผู้สอบความรู้ได้ให้ทราบ ๓ กรรมการประกันภัย และให้เป็นหน้าที่ของผู้เข้าสอบที่จะทราบผลการสอบเอง และดำเนินการยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยตามประเภทที่สอบได้ต่อไป สำหรับผู้สอบความรู้ไม่ได้ในครั้งนี้นี้ ไม่เสียสิทธิอันอื่นที่จะยื่นสมัครสอบเพื่อขอรับใบอนุญาตในครั้งต่อไป โดยเสียค่าธรรมเนียมสอบตามกฎหมาย

มีข้อนำสังเกตว่า การที่นายทะเบียนประกันวินาศภัยได้ประกาศการสอบความรู้เกี่ยวกับการเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย โดยแบ่งประเภทของใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย

ออกเป็นสองประเภท ได้แก่ ประเภทการจัดการประกันภัยโดยตรง และประเภทการจัดการประกันภัยต่อ ผู้เขียนเห็นว่า ประกาศของนายทะเบียนในการแบ่งประเภทใบอนุญาตดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 อันเป็นกฎหมายแม่บท บัญญัติให้อำนาจของนายทะเบียนประกัน วินาศภัยในการพิจารณาเฉพาะว่า จะจัดให้มีการสอบความรู้เกี่ยวกับการเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยหรือ ไม่จัดให้มีการสอบความรู้ก็ได้ และหากนายทะเบียนพิจารณาแล้วเห็นว่าควรจัดให้มีการสอบ กฎหมายให้อำนาจแก่นายทะเบียนที่จะกำหนดวิธีการตามที่เห็นสมควรได้เท่านั้น แต่กฎหมายมิได้บัญญัติให้อำนาจแก่นายทะเบียนในการแบ่งประเภทใบอนุญาตไว้ และการแบ่งประเภทใบอนุญาตดังกล่าวมิใช่เป็นการกำหนด วิธีการสอบความรู้เกี่ยวกับการเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยแต่อย่างใด

สำหรับความเหมาะสมในการแบ่งประเภทใบอนุญาต เป็นนายหน้าประกัน วินาศภัยออกเป็น นายหน้าประกันภัยประเภทการจัดการประกันภัยโดยตรงกับนายหน้าประกันภัยประเภท การจัดการประกันภัยต่อ นั้น ผู้เขียนเห็นว่า ไม่มีความเหมาะสม เพราะจะทำให้นายหน้าประกันภัยไม่ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างครบวงจร ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากรมธรรม์ประกันภัยให้เหมาะสมกับ ความต้องการของประชาชน และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาธุรกิจประกันภัย กล่าวคือ นายหน้าประกันภัย ประเภทการจัดการประกันภัยโดยตรงไม่มีสิทธิชี้ช่องหรือจัดการให้บริษัทผู้รับประกันภัยทำสัญญาประกันภัย ต่อได้ และนายหน้าประกันภัยประเภทการจัดการประกันภัยต่อไม่มีสิทธิชี้ช่องหรือจัดการให้ลูกค้า ผู้เอาประกันภัยทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัยได้ ทำให้ เป็นอุปสรรคต่อการชี้ช่องหรือจัดการ ให้ทำสัญญาประกันภัยที่มีอัตราเบี้ยประกันภัยสูง เพราะกฎหมายกำหนดให้บริษัทผู้รับประกันภัยรับประกัน วินาศภัยอันเดียวกัน ภายในเขตที่นายทะเบียนกำหนดมีจำนวนเงินไม่เกินร้อยละ 10 ของเงินกองทุน (surolus requirements) เว้นแต่จะได้รับอนุมัติจากนายทะเบียน ความสามารถของบริษัทผู้รับ ประกันภัยจึงถูกจำกัดโดยเงินกองทุน โดยปกติแล้วบริษัทผู้รับประกันภัยที่รับประกันภัยที่มีเงิน เบี้ยประกันภัย สูงจะทำสัญญาประกันต่อกับผู้รับประกันภัยอื่น¹⁰ ดังนั้น การที่กฎหมายกำหนดประเภทของใบอนุญาตเป็น นายหน้าประกันวินาศภัยดังกล่าว ทำให้นายหน้าประกันภัยที่รับจัดการความเสี่ยงภัยจากลูกค้าที่มีเงิน เบี้ย ประกันภัยสูงแล้ว ทำให้นายหน้าประกันภัยเจรจาให้ผู้รับประกันภัยที่ไม่มีแผนกประกันภัยต่อของตนเอง ให้พิจารณารับประกันภัยยากยิ่งขึ้นหรือไม่ได้เลย แต่ถ้าหากนายหน้าประกันภัยสามารถดำเนินการทั้ง ประกันภัยโดยตรงและประกันภัยต่อแล้ว ทำให้นายหน้าประกันภัยสามารถเจรจาให้ผู้รับประกันภัย พิจารณารับประกันภัย แล้วชี้ช่องหรือจัดการให้บริษัทผู้รับประกันภัยทำสัญญาประกันภัยต่อได้เลยซึ่งทำให้

¹⁰ ฝ่ายวิชาการ ธนาคารกสิกรไทย จำกัด, สรุปข่าวธุรกิจ 17 (1-15 พฤศจิกายน 2529)

บริษัทผู้รับประกันภัยมีความสามารถรับประกันภัยมากขึ้น และการสัญญาประกันภัยต่อทำให้เกิดการถ่าย
ทอดทางเทคโนโลยีเกี่ยวกับการประกันภัยอีกด้วย

2.1.2 นายหน้าประกันชีวิต

เมื่อนายทะเบียนประกันชีวิตได้รับคำขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตตาม
แบบที่อธิบดีกำหนดแล้ว นายทะเบียนประกันชีวิตก็จะพิจารณาว่า ผู้ขอรับใบอนุญาตมีคุณสมบัติครบถ้วนเป็นที่
น่าพอใจตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ เมื่อพิจารณาเป็นที่พอใจแล้ว นายทะเบียนประกันชีวิตก็จะออกใบ
อนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตให้ ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 63

2.2 กรณีนิติบุคคล

2.2.1 นายหน้าประกันวินาศภัย

เมื่อนายทะเบียนประกันวินาศภัยได้รับคำขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกัน
วินาศภัยตามแบบที่อธิบดีกำหนดแล้ว นายทะเบียนประกันวินาศภัยดำเนินการพิจารณา โดยมีแนวทาง
การพิจารณาตามประกาศนายทะเบียนประกันวินาศภัย เรื่อง การขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกัน
วินาศภัย (ในกรณีผู้ขอเป็นนิติบุคคล) ซึ่งประกาศ ณ วันที่ 27 เมษายน พ.ศ.2533 โดยมีสาระสำคัญ
ดังนี้

1) ประเภทของใบอนุญาต นายทะเบียนประกันวินาศภัยออกใบอนุญาต
เป็นนายหน้าประกันวินาศภัย โดยแบ่งประเภทเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยประเภทการจัดหาให้มีการประกันภัย
โดยตรง (Direct Insurance Broker) โดยรวมทั้งการประกันภัยทางทะเลและการขนส่งด้วย และ
นายหน้าประกันวินาศภัยประเภทการจัดการให้มีการประกันภัยต่อ (Reinsurance Broker)

2) แนวทางการพิจารณา นายทะเบียนประกันวินาศภัยพิจารณาออกใบอนุญาต
เป็นนายหน้าประกันวินาศภัย เฉพาะนิติบุคคลที่

(1) เป็นบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือบริษัท
มหาชนจำกัด ตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด

(2) มีสำนักงานแห่งใหญ่ในประเทศไทย

(3) มีวัตถุประสงค์ประกอบกิจการเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย และ
วัตถุประสงค์อื่นที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยเท่านั้น

(4) มีผู้จัดการ และพนักงาน หรือลูกจ้างที่อาจทำการเป็นนายหน้า
ประกันวินาศภัยแทนนิติบุคคลนั้นไม่น้อยกว่าห้าคน และผู้จัดการและพนักงานหรือลูกจ้างดังกล่าว ต้องไม่

กระทำการเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยให้แก่นิติบุคคลอื่นที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย และต้องไม่เป็นตัวแทนประกันวินาศภัยของบริษัทที่ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยในเวลาเดียวกัน

(5) ผู้จัดการ และพนักงาน หรือลูกจ้างที่อาจทำการเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยแทนนิติบุคคลต้องผ่านการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการประกันวินาศภัย และหากมีการเปลี่ยนแปลงบุคคลดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนประกันวินาศภัยก่อน

(6) ไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยในระยะเวลาสามปีก่อนวันขอรับใบอนุญาต

(7) ให้คำรับรองเป็นหนังสือแก่นายทะเบียนประกันวินาศภัยว่า หากได้รับฝากเงินจากผู้เอาประกันภัยเพื่อส่งชำระเป็นเบี้ยประกันภัยให้แก่บริษัทผู้รับประกันภัยแล้ว จะจัดส่งชำระให้แก่บริษัทภายในกำหนดเวลาที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดให้บริษัทที่ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยปฏิบัติเกี่ยวกับการเก็บเบี้ยประกันภัย ตามมาตรา 25 (1) แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510

3) กองทุน นิติบุคคลที่ได้รับใบอนุญาตต้องดำรงไว้ซึ่งกองทุน (ทรัพย์สินเหนือกว่าหนี้สิน) ตลอดเวลาที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยโดยฝากประจำไว้ในธนาคารหรือซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินของบริษัทเงินทุน หรือนำไปลงทุนอย่างอื่นตามที่ได้ให้ความเห็นชอบเป็นหนังสือจากนายทะเบียนประกันวินาศภัย โดยต้องดำรงไว้ซึ่งกองทุนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาทสำหรับการประกอบธุรกิจเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยประเภทใดประเภทหนึ่ง และต้องดำรงไว้ซึ่งกองทุนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาทสำหรับประกอบธุรกิจเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยทั้งสองประเภท

4) ผู้ถือหุ้น ตลอดระยะเวลาที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย นิติบุคคลที่ขอรับใบอนุญาตต้องมีบุคคลสัญชาติไทย ถือหุ้นไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมด เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนประกันวินาศภัย

5) คณะกรรมการของบริษัท ต้องมีสัญชาติไทยทุกคน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนประกันวินาศภัยและจะแต่งตั้งบุคคลดังต่อไปนี้เป็นการ กรรมการ ผู้จัดการของบริษัทไม่ได้

(1) เป็นกรรมการ หุ้นส่วนผู้จัดการ หรือผู้รับผิดชอบในการบริหารงานของบริษัทห้างหุ้นส่วนที่ได้รับอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยในเวลาเดียวกัน

(2) เป็นกรรมการ ผู้จัดการ สมุห์บัญชี หรือพนักงานผู้มีอำนาจในการจัดการของบริษัทในขณะที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยและหรือประกันชีวิต

(3) เป็นกรรมการ ผู้จัดการ สมุห์บัญชี หรือพนักงานผู้มีอำนาจในการจัดการของบริษัทที่ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยในเวลาเดียวกัน

(4) เคยรับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

(5) เคยเป็นบุคคลล้มละลาย วิกฤต จิตสันเพือน หรือเป็นผู้เยาว์

โดยนโยบายของกรมการประกันภัยแล้ว การพิจารณาออกใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย กรณีนิติบุคคลเป็นผู้รับใบอนุญาต นายทะเบียนประกันวินาศภัยจะจัดให้มีการสัมภาษณ์ผู้รับใบอนุญาตก่อนเสมอ โดยมีผู้แทนแต่ละกองของกรมการประกันภัยเป็นผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์ด้วย หากผลการสัมภาษณ์นายทะเบียนเห็นว่าผู้รับใบอนุญาตเป็นผู้ที่เหมาะสม นายทะเบียนประกันวินาศภัยจะออกใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยให้

มีข้อสงสัยเกิดว่า ประกาศของนายทะเบียนประกันวินาศภัยดังกล่าวได้กำหนดคุณสมบัติของผู้รับใบอนุญาตเพิ่มขึ้นจากที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังกล่าวมาแล้วในข้อ 1.2.1 จึงมีข้อสงสัยว่า นายทะเบียนมีอำนาจออกประกาศกำหนดผู้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยเพิ่มขึ้นหรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า นายทะเบียนมีอำนาจกำหนดคุณสมบัติของผู้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยเพิ่มขึ้นได้ เพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย เนื่องจากพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 มาตรา 54 บัญญัติให้อำนาจนายทะเบียนในการพิจารณาออกใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยจากคำขอรับใบอนุญาต และคำขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยให้ทำตามแบบที่อธิบดีกำหนด ดังนั้น นายทะเบียนจึงสามารถกำหนดรายละเอียดในคำขอรับใบอนุญาตตามที่ตนเองประสงค์จะตรวจสอบในการพิจารณาออกใบอนุญาตได้ เช่น เงินกองทุนผู้ถือหุ้นของนิติบุคคล และคณะกรรมการบริหาร เป็นต้น แต่การกำหนดรายละเอียดในคำขอรับใบอนุญาตต้องไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายที่ให้อำนาจแก่นายทะเบียน ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว เห็นได้ว่า การที่นายทะเบียนกำหนดแนวทางพิจารณาว่าจะพิจารณาออกใบอนุญาตให้เฉพาะนิติบุคคลที่เป็นบริษัทจำกัดตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด ผู้เขียนเห็นว่า ประกาศของนายทะเบียนกรณีดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะกฎหมายบัญญัติให้นิติบุคคลทุกประเภทมีสิทธิขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยได้ ประกาศของนายทะเบียนจึง เป็นการจำกัดสิทธิของนิติบุคคลประเภทอื่นโดยกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจไว้

อนึ่ง แนวทางในการพิจารณาออกใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย ดังกล่าวมาข้างต้น เป็นเพียงแต่ประกาศของนายทะเบียนประกันวินาศภัยเท่านั้น หากมีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลที่เป็นนายทะเบียนประกันวินาศภัยอาจเปลี่ยนแปลงแนวทางในการพิจารณาได้ ทั้งนี้ เห็นได้จากการยกเลิกประกาศนายทะเบียนประกันวินาศภัย เรื่อง การขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย (ในกรณีผู้ขอเป็นนิติบุคคล) ฉบับที่ได้ประกาศใช้แล้ว ดังนี้

- ฉบับลงวันที่ 25 ธันวาคม 2523
- ฉบับลงวันที่ 28 ธันวาคม 2524
- ฉบับลงวันที่ 25 มิถุนายน 2525
- ฉบับลงวันที่ 29 กันยายน 2532

ทั้งนี้โดยให้เหตุผลของการยกเลิกว่า เพื่อให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดตามประกาศของนายทะเบียนประกันวินาศภัยแต่ละฉบับแล้ว เห็นได้ว่า มีการกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติ การดำรงไว้ซึ่งเงินกองทุน คณะกรรมการบริหารของนิติบุคคล และการดำเนินงาน ในลักษณะเช่นเดียวกัน เพียงแต่แตกต่างกันในรายละเอียดบางอย่าง เช่น ประเภทของนิติบุคคลที่จะขอรับใบอนุญาต จำนวนเงินกองทุน และลักษณะของคณะกรรมการบริหารนิติบุคคล เป็นต้น

แต่ตามประกาศนายทะเบียนประกันวินาศภัย ฉบับลงวันที่ 28 ธันวาคม 2524 มีเงื่อนไขข้อหนึ่งที่แตกต่างกันกับประกาศนายทะเบียนประกันวินาศภัยฉบับอื่นๆ และผู้เขียนเห็นว่าเป็นเงื่อนไขที่ดี คือ กำหนดให้นิติบุคคลที่ขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยต้องให้คำรับรองเป็นหนังสือแก่นายทะเบียนประกันวินาศภัยว่า นิติบุคคลดังกล่าวจะต้องเอาประกันภัยเพื่อความเสียหายอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพ (Professional Indemnity Insurance) ในจำนวนเงินเอาประกันภัยไม่ต่ำกว่าสิบล้านบาทให้แล้วเสร็จภายในหกเดือน นับแต่วันที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย ซึ่งเมื่อประกาศของนายทะเบียนประกันวินาศภัย ฉบับลงวันที่ 28 ธันวาคม 2524 ถูกยกเลิกโดยประกาศของนายทะเบียนประกันวินาศภัยฉบับลงวันที่ 25 มิถุนายน 2525 แล้วไม่ปรากฏว่าประกาศของนายทะเบียนประกันวินาศภัยฉบับอื่นได้กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการเอาประกันภัยความรับผิดจากวิชาชีพอีกเลย ซึ่งในประเทศไทย กฎหมายกำหนดให้นายหน้าประกันภัยของสถาบันลอยด์จะต้องเอาประกันภัยความรับผิดจากวิชาชีพโดยมีเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันภัยตามที่สภาของสถาบันลอยด์กำหนด¹¹ นอกจากนี้คณะกรรมการของ Insurance Brokers Registration Council มีอำนาจที่จะเรียกร้องให้นายหน้าประกันภัยที่จดทะเบียนทุกคนได้ร่วมกันชดเชยค่าเสียหายที่บุคคลทั่วไปต้องรับเคราะห์ ในกรณีที่นายหน้าประกันภัยผู้หนึ่งผู้ใด ไม่สามารถชดเชยค่าเสียหายที่เกิดจากความผิดพลาดของตนได้¹² แต่อย่างไรก็ตามในประเทศไทยไม่ปรากฏว่ามีบริษัทผู้รับประกันภัยบริษัทใดที่มีกรมธรรม์ประกันภัยประเภทนี้¹³ ผู้เขียนเห็น

¹¹ จันทศรีบูล วัฒนฐานะ, "การควบคุมดูแลนายหน้าการรับประกันภัยต่อในอังกฤษและสหรัฐอเมริกา," : 59.

¹² สมาคมนายหน้าประกัน, "บทบาทของอาชีพนายหน้าประกันภัย," หน้า 128-129.

¹³ "ตัวแทนและนายหน้าประกันชีวิต," ชีวิต 3 (มิถุนายน-กรกฎาคม 2525) : 14.

ว่า รัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประกันความรับผิดชอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัย เพราะในการประกอบธุรกิจของนายหน้าประกันภัยนั้น มีโอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดได้ และความผิดพลาดที่เกิดขึ้น ทำให้ลูกค้าผู้เอาประกันภัยต้องเสียหายได้ ซึ่งตามกฎหมายนายหน้าประกันภัยต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้ ซึ่งผู้เสียหายอาจต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี แต่หากว่านายหน้าประกันภัยมีกรรมธรรม์ประกันภัยความรับผิดชอบวิชาชีพแล้ว ผู้เสียหายสามารถไปเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้รับประกันภัยได้โดยสะดวก

นอกจากนี้เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2523 และวันที่ 11 มีนาคม 2531 นายทะเบียนประกันวินาศภัยได้ประกาศไม่รับพิจารณาขอ หรือออกใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยในกรณีที่เป็นนิติบุคคลอีกเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีประกาศเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น¹⁴ โดยนายทะเบียนประกันวินาศภัยให้เหตุผลในการประกาศว่า มีนิติบุคคลที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยอยู่เป็นจำนวนมากพอเหมาะกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ประกอบกับเห็นสมควรที่จะปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์และเงื่อนไข การอนุญาตให้นิติบุคคลเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยเสียใหม่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมธุรกิจประกันวินาศภัยให้เจริญก้าวหน้า เป็นที่เชื่อถือของประชาชนมากยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลในการประกาศที่ว่า มีนิติบุคคลที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยอยู่เป็นจำนวนมากพอเหมาะกับสภาพเศรษฐกิจแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า การที่มีนิติบุคคลที่เป็นนายหน้าประกันวินาศภัยเป็นจำนวนมาก จะก่อให้เกิดการแข่งขันทางการบริการแก่ลูกค้าผู้เอาประกันภัยมากขึ้น และลูกค้าผู้เอาประกันภัยมีสิทธิที่จะเลือกใช้บริการจากนายหน้าประกันวินาศภัยที่ดีและมีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยไม่ต้องถูกจำกัดหรือผูกขาดกับนายหน้าประกันวินาศภัยที่มีจำนวนจำกัด อีกทั้งการที่มีนิติบุคคลแสดงความจำนงด้วยการยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยเป็นจำนวนมาก ทำให้นายทะเบียนประกันวินาศภัยสามารถใช้ดุลพินิจพิจารณาคัดเลือกนิติบุคคลที่มีความเหมาะสมในการประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยเท่านั้น ในทางตรงข้ามการที่นายทะเบียนประกันวินาศภัยออกใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย ก่อให้เกิดการซื้อขายใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย ซึ่งอาจทำให้นายทะเบียนไม่สามารถตรวจสอบคุณสมบัติ และคัดเลือกนิติบุคคลที่มีความเหมาะสมกับการประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัย และผู้ที่ได้รับใบอนุญาตไปแล้วไม่สนใจที่จะประกอบธุรกิจนายหน้าประกันภัย แต่สนใจการขายใบอนุญาตแทน ดังนั้น การที่นายทะเบียนประกาศงดรับคำขอรับใบอนุญาตและพิจารณาออกใบอนุญาตดังกล่าวจึงไม่เหมาะสม สิ่งที่สำคัญไม่ใช่ว่าปริมาณของนายหน้า

¹⁴ ประกาศนายทะเบียนประกันวินาศภัย เรื่อง การอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย ในกรณีที่เป็นนิติบุคคล ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2523 และ ฉบับลงวันที่ 11 มีนาคม 2531

ประกันภัยว่ามีมากหรือน้อย แต่อยู่ที่ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยนั้นมีความเหมาะสมในการประกอบธุรกิจนายหน้าประกันภัยอย่างไรที่เรียกว่า "มืออาชีพ" หรือไม่

2.2.2 นายหน้าประกันชีวิต

เมื่อนายทะเบียนประกันชีวิตได้รับคำขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตตามแบบที่อธิบดีกำหนดแล้ว นายทะเบียนประกันชีวิตพิจารณาคำขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตโดยมีแนวทางในการพิจารณาออกใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต ตามประกาศนายทะเบียนประกันชีวิตเรื่องการขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต (ในกรณีที่ผู้ขอเป็นนิติบุคคล) ฉบับลงวันที่ 27 เมษายน 2533 ซึ่งมีสาระสำคัญเช่นเดียวกับประกาศของนายทะเบียนประกันวินาศภัย เรื่อง การขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย (ในกรณีที่ผู้ขอเป็นนิติบุคคล) ฉบับลงวันที่ 27 เมษายน 2533 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วตามข้อ 2.2.1

ในการพิจารณาออกใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตของนายทะเบียนปรากฏว่ามีตัวแทนประกันชีวิตจำนวนมากได้รวมตัวกันก่อตั้งบริษัทนายหน้าประกันภัย โดยบริษัทนายหน้าประกันภัยนี้ทำหน้าที่ขายประกันชีวิตให้แก่บริษัทผู้รับประกันชีวิตที่ตนเองสังกัดอยู่ โดยวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งบริษัทนายหน้าประกันภัยก็เพื่อหลีกเลี่ยงภาษีอากรนั่นเอง ซึ่งบริษัทนายหน้าประกันภัยนี้ไม่ใช่นายหน้าประกันภัย เพราะนายหน้าประกันภัยต้องเป็นตัวแทนของลูกค้าผู้เอาประกันภัย ไม่เข้าบริษัทผู้รับประกันภัย¹⁵ เพื่อแก้ปัญหาให้ผู้เขียนเห็นว่า ควรแก้ไขกฎหมายโดยกำหนดให้นายทะเบียนเมื่อพิจารณาพิจารณาความเป็นอิสระของนายหน้าประกันภัย ตั้งแต่การขอรับใบอนุญาตโดยกำหนดให้ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบริษัทผู้รับประกันภัยไม่ว่าโดยตรงหรือโดยทางอ้อม และเมื่อได้รับใบอนุญาตไปแล้วโดยตรวจสอบว่า นายหน้าประกันภัยควรส่งงานประกันภัยให้บริษัทผู้รับประกันภัยไม่ต่ำกว่า 5 บริษัท โดยมีอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน¹⁶ และหากพบว่า ไม่มีความเป็นอิสระแล้วนายทะเบียนต้องดำเนินการเพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัย ทั้งนี้ เพื่อให้บุคคลทั่วไปมีความมั่นใจว่าบุคคลที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยมีความเป็นอิสระเพียงพอที่จะชี้ช่องหรือจัดการให้ลูกค้าผู้เอาประกันภัยทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัยที่เหมาะสมอย่างแท้จริง

อนึ่ง ในการควบคุมการประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยดังที่ได้กล่าวมานั้น ควรที่จะดำเนินการควบคุมตัวแทนประกันภัยให้มีคุณภาพและมาตรฐานการทำงานที่สูงขึ้นด้วย เนื่องจากตัวแทนประกันภัย

¹⁵ ทศน์ชัย บัณฑิตกุล, "บทบาทของบริษัทนายหน้าประกันที่มีต่ออุตสาหกรรมประกันภัย," : 23.

¹⁶ "สัมภาษณ์ อุดม วัฒนชัย เลขาธิการสมาคมนายหน้าประกัน," คู่มือทำเนียบธุรกิจประกันภัย

เป็นคนกลางประกันภัยที่มีบทบาทและมีความสำคัญต่อธุรกิจประกันภัยประเภทหนึ่ง ภาพพจน์ของธุรกิจประกันภัยและความเชื่อถือศรัทธาของประชาชนต่อธุรกิจประกันภัย จึงขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติหน้าที่ของตัวแทนประกันภัยด้วย¹⁷

การควบคุมการปฏิบัติงานของนายหน้าประกันภัย

มาตรฐานในการปฏิบัติหน้าที่ของนายหน้าประกันภัย ไม่ว่าจะเป็นการประกันภัยโดยตรงหรือ การประกันภัยต่อ จะมีมาตรฐานอันเป็นสากล เช่นเดียวกันทุกประเทศ ในประเทศอังกฤษ รัฐได้ตรา The Insurance Brokers (Registration) Act 1977 เพื่อควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของนายหน้าประกันภัย โดยมีคณะกรรมการที่ก่อตั้งขึ้นตามกฎหมาย เป็นองค์กรควบคุมความประพฤติและการปฏิบัติ นายหน้าประกันภัย มีการออกระเบียบข้อบังคับและการอบรมวิชาให้นายหน้าประกันภัยให้ได้มาตรฐานตาม ตามที่กฎหมายต้องการ¹⁸ และสภาของสถาบันลอยด์ได้ออกหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติ (code of practice) เพื่อเป็นแนวทางให้นายหน้าประกันภัยได้ถือปฏิบัติในการประกอบวิชาชีพ โดยมีวัตถุประสงค์ในการสร้าง มาตรฐานการทำงานให้เป็นมืออาชีพ¹⁹

ในการควบคุมการประกอบวิชาชีพอื่น ๆ ในประเทศไทย กฎหมายได้จำแนกความรับผิดชอบไว้ 2 ประเภท คือ ความรับผิดชอบวินัยหรือจรรยาในวิชาชีพ โดยกำหนดให้องค์กรที่ควบคุมมีอำนาจลงโทษผู้ กระทำความผิดซึ่งโทษทางวินัย คือ การสั่งพักใบอนุญาต และการสั่งเพิกถอนใบอนุญาต กับความรับผิด ในทางอาญา ซึ่งกฎหมายกำหนดโทษทางอาญาสำหรับบุคคลที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบ วิชาชีพ สำหรับความผิดซึ่งมีโทษทางวินัย กฎหมายมักจะกำหนดเป็นมรรยาทในวิชาชีพซึ่งมีลักษณะ เป็นข้อห้าม และกำหนดไว้ในลักษณะที่กว้างจนยากที่จะเข้าใจในรายละเอียด เช่น ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตามหลักปฏิบัติและวิชาการ เป็นต้น²⁰

¹⁷ คมคาย รุสรานนท์, "บทบาทของตัวแทนนายหน้าที่มีต่อธุรกิจประกันภัย," : 23.

¹⁸ สิทธิโชค ศรีเจริญ, "ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย," ใน เอกสารทางวิชาการ ชุดที่ 4 ของสมาคมประกันวินาศภัย ประจำปี 2828-29, หน้า 164-165.

¹⁹ จันทศรีบูล วัฒนฐานะ, "การควบคุมดูแลนายหน้าการรับประกันภัยต่อในอังกฤษและสหรัฐอเมริกา," : 59.

²⁰ ศิษีนารถ เกียรติกิ่งวาฬากล, "ความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ," หน้า 61.

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510 แล้วเห็นได้ว่า กฎหมายดังกล่าวควบคุมการประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยโดยกำหนดให้การประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยจะต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน กำหนดคุณสมบัติผู้มีสิทธิขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยไว้ และมีหน่วยงานของรัฐ คือ กรมการประกันภัยเป็นองค์กรในการควบคุมดูแลการประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัย โดยให้อำนาจแก่นายทะเบียนในการลงโทษผู้กระทำผิดทางวินัยหรือจรรยาของวิชาชีพ คือ การเพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัย แต่มิได้บัญญัติกำหนดหรือให้อำนาจองค์กรกำหนดมาตรฐาน (standards) การปฏิบัติหน้าที่ของนายหน้าประกันภัยไว้ ดังนั้น การควบคุมการประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยในประเทศไทย จึงต้องอาศัยหลักกฎหมายว่าด้วยสัญญา กล่าวคือ ลูกคำผู้เอาประกันภัยกำหนดหน้าที่และมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยไว้ในสัญญานายหน้าประกันภัย หากไม่ได้กำหนดหน้าที่ไว้ในสัญญาแล้ว ก็ต้องพิจารณาตามหลักกฎหมายที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 16 ตลอดจนต้องนำหลักเกณฑ์สากลของสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของนายหน้าประกันภัยมาใช้เป็นหลักปฏิบัติด้วย²¹ ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. การประกันภัยโดยตรง

การประกันภัยโดยตรง หมายถึง การประกันภัยระหว่างบริษัทผู้รับประกันภัยในฐานะคู่สัญญาฝ่ายผู้รับประกันภัย กับ ประชาชนผู้เอาประกันภัย ในฐานะคู่สัญญาฝ่ายผู้เอาประกันภัย

1.1 สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของนายหน้าประกันภัยต่อผู้เอาประกันภัย

1.1.1 หน้าที่และความรับผิดชอบ

(1) หน้าที่ที่กระทำตามที่ได้รับมอบหมายจากลูกคำผู้เอาประกันภัย คือ การชี้ช่องหรือจัดการให้ทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัย การชี้ช่องคือการแนะนำหาช่องทางให้ลูกคำผู้เอาประกันภัยเข้าทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัยจนสำเร็จ ส่วนการจัดการคือ การกระทำใด ๆ อันเหมาะสมและจำเป็นเพื่อให้การทำสัญญาประกันภัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งรวมถึงการเจรจาต่อรองเงื่อนไข หรือข้อคุ้มครองต่าง ๆ และการตกลงจำนวนเบี้ยประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัยด้วย²²

²¹ สิทธิโชค ศรีเจริญ, "ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย," ใน เอกสารทางวิชาการ ชุดที่ 4 ของสมาคมประกันวินาศภัย ประจำปี 2828-29, หน้า 159.

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 158.

(2) หน้าที่ปฏิบัติตามคำสั่งของลูกค้าผู้เอาประกันภัย นายหน้าประกันภัย ต้องปฏิบัติตามคำสั่งทั้งที่เป็นคำสั่งโดยชัดแจ้งและคำสั่งโดยปริยายในการปฏิบัติธุรกิจตามปกติ นอกจากนี้ นายหน้าประกันภัยอาจได้รับมอบหมายหน้าที่พิเศษตามธรรมเนียมปฏิบัติในธุรกิจประกันภัย เช่น นายหน้าประกันภัยที่ได้รับมอบหมายให้ออกกรมธรรม์ประกันภัยแก่ลูกค้าผู้เอาประกันภัยแทนบริษัทผู้รับประกันภัยย่อมมีหน้าที่พิจารณาค่าสินไหมทดแทนที่เกิดจากวินาศภัยตามกรมธรรม์ประกันภัยนั้น และเสนอข้อพิพาททำให้อนุญาโตตุลาการพิจารณาชี้ขาดได้ เป็นต้น²³

(3) นายหน้าประกันภัยต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้ ความชำนาญที่ดี โดยการปฏิบัติหน้าที่ของนายหน้าประกันภัยต้องมีมาตรฐาน เช่นเดียวกับวิญญูชนผู้ประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัย²⁴ และโดยหลักทั่วไปของการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องเป็นไปด้วยความระมัดระวังตามความเชื่อหรือความคาดหวังของคนทั่วไปซึ่งใช้บริการจากผู้ประกอบวิชาชีพ และต้องประกอบวิชาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต (exercise due care and skill)²⁵ และโดยหลักกฎหมายว่าด้วยสัญญา (The Law of Contract)²⁶ เมื่อมีการตกลงทำสัญญานายหน้าประกันภัยแล้ว ก็เป็นที่เข้าใจโดยปริยายตามกฎหมาย (implied by law) ถึงข้อกำหนดของสัญญาข้อหนึ่งว่า บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยต้องกระทำการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และด้วยความระมัดระวัง เช่นวิญญูชนผู้ประกอบวิชาชีพ

(4) หน้าที่กระทำการโดยสุจริตเต็มตามความสามารถของตน กล่าวคือ นายหน้าประกันภัยก็ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 บัญญัติว่าในการใช้สิทธิของตนในการชำระหนี้ บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต สำหรับการกระทำอย่างไรจึงจะเป็นการกระทำโดยสุจริตนั้น กฎหมายมิได้ให้คำนิยามไว้ แต่ก็อาจเข้าใจได้ตามความรู้สามัญของวิญญูชนทั่วไปว่า ต้องเป็นการกระทำที่ไม่หวังผลประโยชน์อันไม่ควรได้แก่ตน นายหน้าประกันภัยต้องแนะนำชี้แจงหรือจัดการให้ลูกค้าผู้เอาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัยที่มั่นคงมีความ

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 163.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 163.

²⁵ P.J. Zepos, P.Christosoulou, "Professional liability" in International Encyclopedia of Comparative Law, vol I. Chap.6 p. 5.

²⁶ Atiyah, The Rise and Fall of Freedom of Contract, (Clarendon : Press, 1979), p. 416.

ชานาตุด้วยเงื่อนไขตามกรรมธรรม์ประกันภัยที่ดี มีความคุ้มครองครบถ้วนตามที่ลูกค้าต้องการ และมีอัตรา เบี้ยประกันภัยที่เหมาะสม ตลอดจนไม่ปกปิดหรือชี้แจง เงื่อนไขความคุ้มครองที่แตกต่างไปจากเงื่อนไขตาม กรรมธรรม์ประกันภัย หรือไม่แนะนำให้ทำสัญญาประกันภัย โดยหวังแต่เพียงค่านายหน้าที่จะได้รับโดยไม่ คำนึงถึงความคุ้มครอง หรือความมั่นคงของบริษัทผู้รับประกันภัย

ในประเทศอังกฤษ นายหน้าประกันภัยของสถาบันลอยด์ต้องมี ผู้รับประกันภัยในจำนวนเพียงพอเพื่อให้บริการลูกค้าผู้เอาประกันภัยเลือก และนายหน้าประกันภัยควร เลือกผู้รับประกันภัยที่มีความมั่นคงและให้ผลประโยชน์ต่อลูกค้าที่ดีที่สุด ตลอดจนในกรณีที่ลูกค้าร้องขอ นายหน้าประกันภัยของสถาบันลอยด์ต้องเปิดเผยค่านายหน้าที่ได้รับจากผู้รับประกันภัย ²⁷

(5) หน้าที่ได้รับเงินหรือรับชำระหนี้ตามสัญญาแทนคู่สัญญา ตามกฎหมาย นายหน้าประกันภัยมีหน้าที่เพียงแต่การชี้ช่อง หรือจัดการให้ลูกค้าทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัย เท่านั้น ส่วนการปฏิบัติตามสัญญาประกันภัยเป็นเรื่องของคู่สัญญา นายหน้าประกันภัยจึงไม่มีหน้าที่รับเงิน หรือชำระหนี้ตามสัญญาแทนคู่สัญญา เว้นแต่ได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น กฎหมายจึงสันนิษฐานไว้ก่อนว่า นายหน้าประกันภัยไม่มีอำนาจในการรับเงิน หรือรับชำระหนี้อื่นจะพึงชำระตามสัญญาประกันภัยแทนคู่สัญญา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 849

นายหน้าประกันภัยในต่างประเทศถือว่าเป็นตัวแทนประกันภัยชนิด พิเศษ ซึ่งสามารถทำหน้าที่เป็นคนกลางระหว่างลูกค้าผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัย นายหน้าประกันภัย สามารถทำหน้าที่เป็นตัวแทนทั้งลูกค้าผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัย กล่าวคือ เมื่อนายหน้าประกันภัย ออกชื่อคุ้มครองชั่วคราว (cover notes) หรือรับชำระเบี้ยประกันภัย นายหน้าประกันภัยจะทำหน้าที่ แทนผู้รับประกันภัย แต่เมื่อนายหน้าประกันภัยเจรจาต่อรองเกี่ยวกับเงื่อนไขคุ้มครองในกรรมธรรม์ประกันภัย กับผู้รับประกันภัย นายหน้าประกันภัยจะทำหน้าที่แทนลูกค้าผู้เอาประกันภัย ²⁸

(6) หน้าที่ยกชื่อของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งให้รู้ กฎหมายกำหนดให้นายหน้าประกันภัยต้องบอกชื่อของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้ หมายความว่านายหน้าประกันภัยต้อง บอกให้ลูกค้าผู้เอาประกันภัยของตนรู้ถึงชื่อของบริษัทผู้รับประกันภัย และต้องบอกชื่อของลูกค้าผู้เอาประกันภัย

²⁷ จันทศรีบูล วัฒนฐานะ, "การควบคุมดูแลนายหน้าการรับประกันภัยต่อในอังกฤษและสหรัฐอเมริกา," : 60.

²⁸ สิทธิโชค ศรีเจริญ, "ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย," ใน เอกสารทางวิชาการ ชุดที่ 4 ของสมาคมประกันวินาศภัย ประจำปี 2528-29, หน้า 158.

ให้กับบริษัทผู้รับประกันภัยรู้ด้วย มิฉะนั้น นายหน้าประกันภัยต้องรับผิดชอบในการชำระหนี้ตามสัญญาประกันภัยซึ่งได้ทำกันไว้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 848

(7) หน้าที่บริการภายหลังทำสัญญาประกันภัย เมื่อพิจารณาถึงหน้าที่ของนายหน้าประกันภัยตามกฎหมายแล้ว เห็นได้ว่า นายหน้าประกันภัยมีหน้าที่เพียงชี้ช่องหรือจัดการให้บุคคลเข้าทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัย โดยนายหน้าประกันภัยทำหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นตัวแทนของผู้เอาประกันภัย เพื่อพิจารณาว่าสมควรเลือกทำประกันภัยประเภทใด เลือกการคุ้มครองอย่างไร ตรวจสอบเงื่อนไขการคุ้มครองว่าเหมาะสมหรือไม่ อัตราเบี้ยประกันภัยเหมาะสมหรือไม่ และอื่นๆ ก่อนที่จะสรุปในขั้นสุดท้ายว่าสมควรทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัยบริษัทใด

เมื่อนายหน้าประกันภัยได้ทำหน้าที่จนเกิดสัญญาประกันภัยขึ้น หน้าที่ของนายหน้าประกันภัยตามกฎหมายเป็นอันเสร็จสิ้น แต่ตามมาตรฐานสากลหน้าที่ของนายหน้าประกันภัยยังไม่สิ้นสุด นายหน้าประกันภัยยังมีหน้าที่เป็นคนกลางประสานงานระหว่างผู้เอาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัย และยังคงทำหน้าที่บริการลูกค้าผู้เอาประกันภัยภายหลังการทำสัญญาประกันภัยแล้วด้วยดังที่นายอุดม รัมมณีย์ อธิบดีนายกสมาคมนายหน้าประกัน และอดีตนายกเลขาธิการสมาคมนายหน้าประกัน ได้ให้ความเห็นว่า ²⁹

นายหน้าประกันภัยมีบทบาทและความรับผิดชอบเปรียบเทียบกับอาชีพนายหน้าอื่น ๆ ไม่ได้ นายหน้าประเภทอื่นๆ เพียงแต่จับแพะมาชนกับแกะก็จบ แต่ของเราจับแพะมาชนกับแกะ แล้วก็ต้องเลี้ยงดูไปตลอดเวลา คำว่า "เลี้ยงดู" ก็คือ "บริการ" จนกว่าแพะจะตัดใจไม่ใช้ เราก็เลิกเรากันไปถึงแม้ในช่วงที่ไม่เกิดเหตุวินาศภัย ลูกค้าโทรศัพท์เรียกเราไปคุยปรึกษา จะเป็นเรื่องประกันภัยก็ได้ ไม่ช่ยก็ได้ เพราะเป็นโบรกเกอร์ไทยซะอย่าง ต้องทำได้ทุกอย่าง โบรกเกอร์ของไทยทำหน้าที่เกินมาตรฐานสากล เนื่องจากเป็นสิ่งที่สำคัญเราเดินมาอย่างนั้น

และนายสมศักดิ์ อุดม รัมมณีย์ อธิบดีนายกสมาคมนายหน้าประกันภัยก็ได้ให้ความเห็นว่า ³⁰

หน้าที่ของโบรกเกอร์ คือ คอยดูแลรักษาผลประโยชน์ให้ลูกค้า ตั้งแต่จัดเก็บกรมธรรม์ จนถึงต่ออายุกรมธรรม์ ปรับปรุงกรมธรรม์ ทั้งนี้เพราะประกันภัยมีการพัฒนาตลอดเวลา โบรกเกอร์ต้องคอยชี้แจง

²⁹ "สัมภาษณ์ อุดม รัมมณีย์ เลขาธิการสมาคมนายหน้าประกัน," คู่มือทำเนียบธุรกิจประกันภัย ปี 83-84, หน้า 74.

³⁰ เทพปราณี แสงเพ็ญ, "โบรกเกอร์เจอมรสุมหนัก ประกันภัยตั้งบริษัทแข่ง แคมเปญค้ำพิชัยทำธุรกิจได้," การเงินธนาคาร 7 (สิงหาคม 2531) : 39.

กับลูกค้าว่าปัจจุบันการประกันภัยก้าวหน้าไปถึงไหน การต่ออายุต้องมีการปรับปรุงหรือทำอะไรเพิ่มเติม และเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น โบรกเกอร์ต้องให้ความร่วมมือกับลูกค้าที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากบริษัทประกันภัยนั้น จนสำเร็จ โบรกเกอร์จริงๆ นั่นคือ คนของผู้เอาประกันภัยต้องทบทวนที่แทนทุกอย่าง เพราะผู้เอาประกันไม่มีความรู้ทางด้านประกันภัย จะซื้อกรมธรรม์ก็ไม่รู้จะซื้ออย่างไร ชื่อคุ้มครองช้อยกเว้นอย่างไรก็ไม่รู้ แต่โบรกเกอร์รู้และเข้าสัมผัสถึงภัยของลูกค้า และรู้ว่าภัยบางอย่างเป็นช้อยกเว้นของกรมธรรม์ที่จะไม่จ่ายสินไหม เพราะฉะนั้น โบรกเกอร์ต้องทบทวนที่ต่อรองกับบริษัทแทนผู้เอาประกันจนกระทั่งผู้เอาประกันได้รับสินไหมทดแทนจากความเสียหายที่เกิดขึ้น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867 วรรคสอง บัญญัติให้บริษัทผู้รับประกันภัยต้องส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยให้ผู้เอาประกันภัยฉบับหนึ่ง แต่กฎหมายมิได้กำหนดว่า การส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยดังกล่าว เป็นหน้าที่ของบริษัทผู้รับประกันภัย หรือหน้าที่ของนายหน้าประกันภัย ในการส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยจึงขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างบริษัทผู้รับประกันภัยกับนายหน้าประกันภัยว่าใครจะเป็นผู้ส่งมอบ แต่โดยปกติหรือโดยประเพณีที่ปฏิบัติกันอยู่ นายหน้าประกันภัยจะเป็นผู้รับมอบกรมธรรม์ประกันภัยจากบริษัทผู้รับประกันภัยไปส่งมอบให้กับลูกค้าประกันภัยของตน เพราะถือว่าเป็นการบริการลูกค้าผู้เอาประกันภัยของตนอย่างหนึ่ง ³¹

(8) ความรับผิดชอบในความเสียหายทั้งปวงอันเนื่องมาจากการกระทำผิดหน้าที่ เนื่องจากการประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยมีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของสาธารณชน และลูกค้าผู้เอาประกันภัยต้องพึ่งความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในการเจรจาต่อรองทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัย หากนายหน้าประกันภัยไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างดี และก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น นายหน้าประกันภัยต้องรับผิดชอบตามวิชาชีพ (professional liability) เช่น กรณีที่ลูกค้าผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหาย เนื่องจากวินาศภัยไม่อยู่ในความคุ้มครองของกรมธรรม์ประกันภัย เนื่องจากนายหน้าประกันภัยละเลยไม่ทบทวนประกันภัย หรือหลงลืม ไม่เลือกชื่อคุ้มครองที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เอาประกันภัย นายหน้าประกันภัยต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเสียหาย แต่อย่างไรก็ตามนายหน้าประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบถึงขนาดที่จะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัย ³²

³¹ อำนวย สุภเวชย์, "ธุรกิจผู้ขายประกัน," : 3.

³² สิทธิโชค ศรีเจริญ, "ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย," ใน เอกสารทางวิชาการ ชุดที่ 4 ของสมาคมประกันวินาศภัย ประจำปี 2528-29, หน้า 158, 164.

สำหรับการพิสูจน์ความระมัดระวัง เพื่อพิจารณาความรับผิดชอบของผู้ประกอบวิชาชีพนั้นต้องใช้มาตรฐานความชำนาญและความระมัดระวังของผู้ประกอบวิชาชีพที่มีความชำนาญตามธรรมดา (The standard of the ordinary skills man) เพื่อพิสูจน์มาตรฐานความระมัดระวัง แต่ไม่ได้ใช้มาตรฐานความระมัดระวังของผู้ประกอบวิชาชีพที่มีความชำนาญสูงสุดในกรณีที่มีมาตรฐานการปฏิบัติงานในวิชาชีพที่สมบูรณ์แบบ (perfectly proper standards) มากกว่าหนึ่งมาตรฐานแล้ว หากผู้ประกอบวิชาชีพได้กระทำตามมาตรฐานหนึ่งมาตรฐานใดในมาตรฐานเหล่านั้นแล้ว การกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพก็ไม่ได้ถือว่าเป็นความประมาทเลินเล่อ แต่ในกรณีที่เป็นการเชื่อส่วนตัวของผู้ประกอบวิชาชีพ ซึ่งเชื่อว่าเทคนิคเฉพาะอย่างนั้นเป็นสิ่งที่ดีที่สุดแล้ว ความเชื่อดังกล่าวไม่อาจยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ได้ เว้นแต่ความเชื่อเช่นนั้นตั้งอยู่บนรากฐานที่มีแหล่งที่มาที่สมเหตุสมผล (base as reasonable grounds) อย่างไรก็ตาม มาตรฐานความชำนาญและความระมัดระวังที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพนี้ จะกำหนดให้มีมาตรฐานตายตัวไม่ได้ ความก้าวหน้าทางวิชาการอาจก่อให้เกิดการปรับปรุงทั่ว ๆ ไปในมาตรฐานการปฏิบัติในวิชาชีพให้เพิ่มขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงคุณภาพของผลงานในวิชาชีพใหม่ ๆ ขึ้นได้ ทั้งนี้บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพต้องผูกพันอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติตามวิชาชีพตามหลักวิชาที่เรียนมา ทั่วทั้งสมัยตลอดเวลา แต่ไม่ได้หมายความว่า บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องผูกพันในอันที่จะยอมรับเอาเทคนิคใหม่ ๆ ทุกกรณีที่มีการเสนอขึ้นมาในวิชาชีพนั้น ³³

(9) ความรับผิดชอบทางอาญา การกระทำผิดหน้าที่ของนายหน้าประกันภัย อาจถูกดำเนินคดีอาญา ถ้าหากการกระทำนั้นถึงขั้นเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา เช่น ความผิดฐานข่มขู่หรือฉ้อโกงลูกค้าผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย เป็นต้น

1.1.2 สิทธิของนายหน้าประกันภัย

(1) สิทธิเรียกร้องเอาค่าบำเหน็จ ค่าบำเหน็จหมายถึงผลประโยชน์ตอบแทนที่ผู้เป็นนายหน้าประกันภัยจะได้รับ อันเนื่องมาจากที่ตนเป็นสื่อให้สัญญาประกันภัยเกิดขึ้น ³⁴ แม้ว่าบทบาทหน้าที่ของนายหน้าประกันภัยจะทำให้ประโยชน์ของลูกค้าผู้เอาประกันภัยก็ตาม แต่โดยประเพณีปฏิบัติ ลูกค้าผู้เอาประกันภัยไม่ต้องจ่ายค่าบำเหน็จให้แก่

³³ ศีลีนารถ เกียรติกังวาลภาไกล, "ความรับผิดชอบละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ," หน้า 18-23.

³⁴ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชานิติศาสตร์, เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายพาณิชย์ 2 หน่วยที่ 9-15 (กรุงเทพฯ : ศรีทองการพิมพ์, 2526), หน้า 488.

นายหน้าประกันภัย บริษัทผู้รับประกันภัยจะเป็นผู้จ่ายเงินค่าบาเหน็จให้แก่นายหน้าประกันภัย อย่างไรก็ตาม การที่นายหน้าประกันภัยชี้ช่องหรือจัดการให้ลูกค้าผู้เอาประกันภัยจัดทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัยใด ย่อมมีผลเสียหรือผลเสียมาสู่ลูกค้าผู้เอาประกันภัยได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งนายหน้าประกันภัยจะเรียกค่าใช้จ่าย หรือค่าบาเหน็จจากลูกค้าผู้เอาประกันภัยก็ได้³⁵

(2) สิทธิเรียกร้องค่าใช้จ่ายที่ได้เสียไป ในการปฏิบัติงานของ นายหน้าประกันภัยต้องเสียค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่าเอกสาร ค่าพาหนะ ค่าโทรศัพท์ ค่าใช้จ่ายในการติดต่อสอบถาม เป็นต้น ส่วนจะมีจำนวนมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะของงาน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 845 วรรคสอง บัญญัติให้นายหน้ามีสิทธิจะได้รับค่าใช้จ่ายที่เสียไปต่อเมื่อได้ตกลงกันไว้ ทั้งนี้ว่าสัญญาประกันภัยที่ชี้ช่องหรือจัดการจะทำการสำเร็จหรือไม่ แต่โดยประเพณีปฏิบัติ นายหน้าประกันภัยจะไม่เรียกร้องค่าใช้จ่ายที่เสียไปจากลูกค้าผู้เอาประกันภัย เพราะถือว่าเงินค่าจ้างหรือค่าบาเหน็จที่ได้รับจากบริษัทผู้รับประกันภัยครอบคลุมค่าใช้จ่ายที่ได้เสียไปแล้ว

(3) สิทธิเรียกร้องเงินทดรองคืน เงินทดรองจ่ายคือ เงินที่นายหน้าประกันภัยได้ทรงแจกจ่ายไปแทนลูกค้าผู้เอาประกันภัย ต่างจากเงินค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นเงินที่นายหน้าประกันภัยจ่ายไปเพื่อตนเอง เพราะเหตุที่ทำการตามสัญญาหน้ากรณีเงินทดรองจ่ายนี้ ถึงแม้ว่า จะมิได้ตกลงกันไว้ให้ เรียกคืนได้นายหน้าประกันภัยก็เรียกคืนได้เสมอ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 165(7)

1.2 สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของนายหน้าประกันภัยต่อบริษัทผู้รับประกันภัย

ตามปกติ นายหน้าประกันภัยมีบทบาทและหน้าที่เพื่อประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของนายหน้าประกันภัยต่อบริษัทผู้รับประกันภัย จึงเป็นลักษณะในการปฏิบัติต่อบุคคลภายนอก ซึ่งไม่มีนิติสัมพันธ์กับนายหน้าประกันภัย เหมือนกับผู้เอาประกันภัย นายหน้าประกันภัยจึงเป็นคนกลางที่ต้องประสานงานระหว่างบริษัทผู้รับประกันภัยกับผู้เอาประกันภัย หรือทำการแทนในกิจการบางอย่างแทนผู้เอาประกันภัย

1.2.1 หน้าที่และความรับผิดชอบ นายหน้าประกันภัยเป็นเพียงผู้ชี้ช่อง หรือจัดการให้ลูกค้าผู้เอาประกันภัย ทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัยเท่านั้น แม้ว่าโดยบทบาทและหน้าที่จะ

³⁵ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาวิทยาการจัดการ, เอกสารการสอนชุดวิชา หลักการประกันภัย หน่วยที่ 9-15, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2533), หน้า 611.

กระทำเพื่อประโยชน์ของลูกค้าผู้เอาประกันภัย แต่นายหน้าประกันภัยก็มีได้เป็นตัวแทนของผู้เอาประกันภัย หรือมีฐานะเป็นผู้สัญญากับบริษัทผู้รับประกันภัย ดังนั้น ภาระหน้าที่ตามสัญญาประกันภัย เช่น การแถลงข้อความจริง หรือไม่แถลงข้อความอันเป็นเท็จ การชำระเบี้ยประกันภัย เป็นต้น จึงต้องตกอยู่แก่ผู้เอาประกันภัยเองทั้งสิ้น เว้นแต่นายหน้าประกันภัยจะเป็นตัวแทนรับมอบอำนาจจากผู้เอาประกันภัย โดยเฉพาะ หรือกรณีที่นายหน้าประกันภัยไม่บอกชื่อผู้เอาประกันภัยให้บริษัทผู้รับประกันภัยรู้ นายหน้าประกันภัยต้องรับผิดชอบต่อบริษัทผู้รับประกันภัยโดยลำพังตนเอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 848

สำหรับหน้าที่ในการทำสัญญาประกันภัยแทนผู้รับประกันภัย เมื่อพิจารณาตามกฎหมายแล้ว จะเห็นได้ว่า ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจแก่บริษัทผู้รับประกันภัยที่จะมอบหมายให้นายหน้าประกันภัยทำสัญญาประกันภัยแทนบริษัทผู้รับประกันภัยได้ เหมือนกับกรณีของตัวแทนประกันภัยที่พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 มาตรา 52 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510 มาตรา 61 บัญญัติให้ตัวแทนประกันภัยอาจทำสัญญาประกันภัยในนามของบริษัทผู้รับประกันภัยได้ เมื่อได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัทผู้รับประกันภัยตามแบบที่อธิบดีกำหนด

ในต่างประเทศคำว่า ตัวแทนประกันภัย มีความหมายค่อนข้างกว้างกว่า " คือบุคคลที่แนะนำธุรกิจประกันภัยให้กับผู้รับประกันภัย " และในความหมายนี้รวมถึงนายหน้าประกันภัยด้วย ซึ่งลักษณะของตัวแทนประกันภัยจะมีลักษณะพิเศษกว่าตัวแทนอื่น กล่าวคือ ตัวแทนประกันภัยมีอำนาจดำเนินการแทนผู้สัญญาทั้งลูกค้าผู้เอาประกันภัย และผู้รับประกันภัย ในขณะเดียวกัน ซึ่งตัวแทนประกันภัยในลักษณะเช่นนี้เรียกว่า "นายหน้าประกันภัย"³⁶

1.2.2 สิทธิของนายหน้าประกันภัย

(1) สิทธิเรียกร้องเอาค่าบาเหน็จ โดยปกติลูกค้าผู้รับบริการจะเป็นผู้จ่ายค่าบาเหน็จให้กับนายหน้าทั่วไป แต่นายหน้าประกันภัยโดยประเพณีปฏิบัติ ลูกค้าผู้เอาประกันภัยไม่ต้องจ่ายค่าบาเหน็จให้แก่นายหน้าประกันภัย เพราะบริษัทผู้รับประกันภัยจะเป็นผู้จ่ายค่าบาเหน็จให้แก่ นายหน้าประกันภัย³⁷ ตามอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้

³⁶ สิทธิโชค ศรีเจริญ, "ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย," ใน เอกสารทางวิชาการ ชุดที่ 4 ของสมาคมประกันวินาศภัย ประจำปี 2528-29, หน้า 159.

³⁷ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาวิทยาการจัดการ, เอกสารการสอนชุดวิชา หลักการประกันภัย หน่วยที่ 9-15, หน้า 611.

พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 มาตรา 25(6) และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 28(7) บัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดอัตราค่าจ้างหรือค่าบำเหน็จ ที่บริษัทผู้รับประกันภัยจ่ายให้กับตัวแทนประกันภัยและนายหน้าประกันภัยได้ และอาศัยอำนาจตามกฎหมายดังกล่าวรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ได้ออกประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง อัตราค่าจ้างหรือบำเหน็จสำหรับตัวแทนประกันวินาศภัยและนายหน้าประกันวินาศภัย ฉบับลงวันที่ 29 มิถุนายน 2525 ดังนี้

1) อัตราค่าจ้างหรือบำเหน็จที่บริษัทผู้รับประกันภัยจะต้องจ่ายให้แก่นายหน้าประกันวินาศภัยอื่นเนื่องจากกระทำการเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย จะต้องไม่เกินอัตราที่กำหนดไว้ตามประเภทของการประกันวินาศภัย ดังต่อไปนี้

- (1) การประกันอัคคีภัย ไม่เกินร้อยละสี่สิบห้าของจำนวนเบี้ยประกันภัย
- (2) การประกันภัยสุขภาพ สำหรับการประกันภัยโรคมะเร็ง โดยเฉพาะไม่เกินร้อยละสี่สิบของจำนวนเบี้ยประกันภัยปีแรก และไม่เกินร้อยละสิบห้าของจำนวนเบี้ยประกันภัยปีต่อมา ไปเมื่อมีการต่ออายุสัญญาประกันภัย
- (3) การประกันภัยทางทะเลและการขนส่ง ไม่เกินร้อยละสิบห้าของจำนวนเบี้ยประกันภัย
- (4) การประกันภัยอื่น นอกจากข้างต้น ไม่เกินร้อยละสิบของจำนวนเบี้ยประกันภัย

ในการควบคุมอัตราค่าจ้างหรือบำเหน็จสำหรับนายหน้าประกันภัยดังกล่าวข้างต้น เป็นการควบคุมอัตราสูงสุดที่บริษัทผู้รับประกันภัยมีสิทธิที่จะจ่ายได้เท่านั้น ถ้าหากบริษัทผู้รับประกันภัยสามารถเจรจาต่อรองให้น้อยกว่าอัตราที่กำหนดไว้เพียงไรก็ได้แต่นายหน้าประกันภัยไม่สามารถเจรจาต่อรองให้สูงกว่าอัตราที่กำหนดไว้ได้

อย่างไรก็ตาม การประกอบธุรกิจของนายหน้าประกันภัยอยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม ส่วนการประกอบธุรกิจของบริษัทผู้รับประกันภัยไม่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม แต่ต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะ โดยเสียภาษีจากยอดรายรับก่อนหักรายจ่าย ดังนั้น ค่าจ้างหรือค่าบำเหน็จที่บริษัทผู้รับประกันภัยจ่ายให้นายหน้าประกันภัยจึงต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ 7 ซึ่งเป็นภาระแก่บริษัทผู้รับประกันภัย โดยไม่สามารถนำภาษีที่ซื้อดังกล่าวมาหักในการคำนวณภาษีมูลค่าเพิ่มได้ สมาคมประกันวินาศภัย

จึงได้รวมมือกับสมาคมนายหน้าประกันในการตกลงลดเพดาน หรืออัตราค่าจ้างหรือค่าบำเหน็จทุกประเภท ลงร้อยละ 2 เป็นการประกันอัตราร้อยละ 23 ประกันภัยรถยนต์ร้อยละ 18 ประกันภัยทางทะเลและขนส่งร้อยละ 13 และการประกันภัยเบ็ดเตล็ดร้อยละ 18 โดยเริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2535 เป็นต้นไป ³⁸

ส่วนอัตราค่าจ้างหรือบำเหน็จสำหรับนายหน้าประกันชีวิตนั้นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์มิได้กำหนดไว้ ค่าจ้างหรือค่าบำเหน็จของนายหน้าประกันชีวิตจึงขึ้นอยู่กับผลการเจรจาต่อรองเป็นสำคัญ แต่โดยทั่วไปแล้ว นายหน้าประกันชีวิตจะได้รับค่าตอบแทนต่ำกว่าอัตราที่จ่ายแก่ตัวแทนประกันชีวิต เพราะนายหน้าประกันชีวิตไม่ได้มีข้อผูกพันกับบริษัทผู้รับประกันชีวิตบริษัทใดบริษัทหนึ่ง โดยเฉพาะ นายหน้าประกันชีวิตเพียงแต่ชี้ช่องหรือจัดการให้ลูกค้าทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัทผู้รับประกันชีวิตตามความต้องการของลูกค้า โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าในการหาและติดต่อบริการลูกค้ามากเหมือนกับตัวแทนประกันชีวิต ³⁹

กรณีค่าจ้างหรือบำเหน็จของนายหน้าประกันภัยนี้ มีปัญหาที่น่าพิจารณาว่า ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 มาตรา 23(11) และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510 มาตรา 27(10) บัญญัติห้ามมิให้บริษัทผู้รับประกันภัยรับชำระเบี้ยประกันภัยลดลงต่ำกว่าจำนวนที่ต้องชำระ แต่กฎหมายมิได้ระบุห้ามนายหน้าประกันภัยลดเบี้ยประกันภัย ในทางปฏิบัติจึงปรากฏว่า เมื่อบริษัทผู้รับประกันภัยถูกห้ามมิให้ลดอัตราเบี้ยประกันให้ผู้เอาประกันภัย บริษัทผู้รับประกันภัยหลายแห่งจึงได้จัดตั้งบริษัทนายหน้าประกันภัยขึ้นมา เพื่อสนองความจำเป็นด้านนี้ ⁴⁰ โดยบริษัทนายหน้าประกันภัยที่จัดตั้งขึ้นจะทาหน้าที่หางานป้อนบริษัทแม่ เพื่อนำเอาค่าจ้างหรือบำเหน็จที่ได้รับไปลดอัตราเบี้ยประกันภัยให้กับลูกค้าผู้เอาประกันภัย โดยหักจากบริษัทนายหน้าประกันภัยในเครือ ⁴¹ บริษัทนายหน้าประกันภัย

³⁸ "พิช VAT ลดค่านายหน้าประกันภัยร้อยละ 2" วารสารข่าวการเงินธนาคาร 11 (17 มกราคม 2535) : 58-59.

³⁹ Reinsurance Security For Developing Countries reported by the UNCTAD Secretariat

⁴⁰ "สัมภาษณ์ อุดม รัมมณี เลขานุการสมาคมนายหน้าประกัน," ในคู่มือทำเนียบธุรกิจประกันภัยปี 83-84, หน้า 75.

⁴¹ เทพปราณี แสงเพ็ญ, "โบรคเกอร์เจอมรสุมหนัก ประกันภัยตั้งบริษัทแข่ง แดมเบงค์พาณิชย์ทำธุรกิจได้," หน้า 39.

เหล่านี้จะเป็นตัวกลางที่ทบทวนให้ส่วนลดแก่ลูกค้าผู้เอาประกันภัย⁴²

กรณีการลดอัตราเบี้ยประกันภัยของนายหน้าประกันภัยดังกล่าวข้างต้น ได้ก่อให้เกิดอุปสรรคในการประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยที่แท้จริง เนื่องจากรายได้ของนายหน้าประกันภัยที่แท้จริงได้มาจากค่าจ้างหรือบำเหน็จที่ได้รับจากบริษัทผู้รับประกันภัย และนายหน้าประกันภัยต้องนำเอาค่าจ้างหรือบำเหน็จไปเป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ ของนายหน้าประกันภัย⁴³ เช่น ค่าใช้จ่ายในสำนักงาน ค่าใช้จ่ายในการบริการลูกค้าผู้เอาประกันภัยซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องบริการจนสิ้นสุดประกันภัยนั้นสิ้นสุดลง หากนายหน้าประกันภัยนำเอาค่าจ้างหรือบำเหน็จไปลดเบี้ยประกันภัยให้กับลูกค้าผู้เอาประกันภัยแล้วย่อมทำให้นายหน้าประกันภัยที่แท้จริงไม่สามารถดำรงอยู่ได้ การลดอัตราเบี้ยประกันภัยของนายหน้าประกันภัยนี้ ม.ล.สมศักดิ์ กาญจน์ ในฐานะนายกสมาคมนายหน้าประกัน ได้ให้ความเห็นว่า⁴⁴

โดยที่กิจการประกันภัยของเราตั้งแต่โบราณมาแล้ว บรรดาตัวแทนที่ไปขายประกันในตลาดมักจะทำแบ่งลูกค้ากันโดยวิธีให้ส่วนลด คือ เอาค่านายหน้าของตนไปให้ลูกค้า ที่นี้เวลาเราไปหาลูกค้า ถ้าเป็นบริษัทที่เราเข้าใจเขาไม่คิดถึงเรื่องนี้ แต่มีลูกค้าอีกจำนวนมากที่คุ้นเคยกับส่วนลด มักจะถามว่าจะลดให้หมดไม่ได้ ไม่อย่างนั้นเราไม่มีอะไรจะกิน

และนายประยูร เถลิงศรี ในขณะที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานประกันภัย ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการลดอัตราเบี้ยประกันภัยของนายหน้าประกันภัย ไว้ว่า⁴⁵

การที่เราบอกว่า บริษัทประกันภัยลดอัตราเบี้ยประกันภัยไม่ได้ แต่นายหน้ากลับลดได้ คือ ชูได้ง่ายๆ ว่า กฎหมายวางเจตนารมณ์ไว้ว่า ลดอัตราเบี้ยประกันภัยไม่ได้ เพื่อจะได้ไม่แข่งขันกันจนเกินขอบเขต และให้อยู่ในระดับวินัยที่ดี แต่ปรากฏว่าจริงๆ แล้วไม่ลดกัน อย่างนี้ก็ก่อระบบอีกนั่นแหละครับ แต่ถ้ามองดูว่าผู้เอาประกันภัยได้ประโยชน์ กรณีอย่างนี้ก็ไม่ได้เสียหาย แต่ถ้ามองไปว่าจะแข่งขันกันจนขาดทุนเหมือนที่ท่านหวังผมเวลานี้ เกี่ยวกับการให้ลดอัตราเบี้ยประกันภัยอีกสัก

⁴² "สัมภาษณ์ ม.ล.สมศักดิ์ กาญจน์ สมาคมนายหน้าประกัน," ใน คู่มือทำเนียบธุรกิจประกันภัย ปี 83-84, (กรุงเทพฯ : บริษัท โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2526). หน้า 57.

⁴³ ข่าวพาณิชย 33 (24 มีนาคม 2525) : 9.

⁴⁴ "สัมภาษณ์ ม.ล.สมศักดิ์ กาญจน์ สมาคมนายหน้าประกัน," ใน คู่มือทำเนียบธุรกิจประกันภัย ปี 83-84, หน้า 59.

⁴⁵ ประยูร เถลิงศรี, "สรุปการบรรยายพิเศษ เรื่อง การประกันภัยนอกระบบ," วารสารสำนักงานประกันภัย 10 (เมษายน - มิถุนายน 2528) : 9.

ผู้เขียนเห็นด้วยกับการที่นายหน้าประกันภัยนำเงินค่าจ้างหรือค่า
 บาเหน็จไปลดค่าเบี้ยประกันภัยให้กับลูกค้าผู้เอาประกันภัย เพราะทำให้ผู้เอาประกันภัยได้รับประโยชน์
 แม้ว่าจะทำให้เกิดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมก็ตาม แต่กฎหมายไม่ควรบัญญัติห้ามมานานกรณีนี้ ทั้งนี้ เนื่องจาก
 สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหานี้ขึ้น คือ การที่นายหน้าประกันภัยที่ได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนไม่ได้ประกอบ
 วิชาชีพนายหน้าประกันภัยที่แท้จริง การแก้ปัญหาจึงควรกระทำที่ต้นเหตุของปัญหามากกว่าการแก้ที่
 ปลายเหตุ ประกอบกับการลดค่าเบี้ยประกันภัย เป็น เรื่องการบริหารงานของนายหน้าประกันภัย
 กรมการประกันภัยจึงไม่ควรเข้ามาควบคุมการบริหารของนายหน้าประกันภัย กรมการประกันภัยควรทำ
 หน้าที่ในการกำกับดูแลมากกว่า กล่าวคือ หน้าที่ในการกำกับกับผู้ที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัย
 มีลักษณะของผู้ประกอบวิชาชีพ และหากนายหน้าประกันภัยดำเนินการทำให้เกิดความเสียหายกรมการประกันภัย
 จึงดำเนินการลงโทษเพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัย หากกรมการประกันภัยเข้ามาควบคุมการ
 บริหารงานแล้วจะทำให้เกิดความไม่คล่องตัวในการประกอบธุรกิจ ทำให้ เป็นอุปสรรคในการพัฒนาธุรกิจ
 ประกันภัยได้

(2) สิทธิในการรับเงินหรือรับชำระหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
 พหุศาสตร์ มาตรา 849 บัญญัติว่านายหน้าไม่มีสิทธิรับเงินหรือรับชำระหนี้แทนคู่สัญญา เว้นแต่จะได้มีข้อตกลง
 เป็นพิเศษ และในกรณีของการรับชำระเบี้ยประกันภัยแทนบริษัทผู้รับประกันภัยนั้น พระราชบัญญัติประกัน
 วินาศภัย พ.ศ. 2510 มาตรา 23(12) และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510 มาตรา 27(11)
 บัญญัติห้ามมิให้บริษัทผู้รับประกันภัยตั้งหรือมอบหมายบุคคลอื่น นอกจากตัวแทนประกันภัยหรือพนักงานของ
 บริษัทซึ่งมีหน้าที่ เกี่ยวกับการรับเงินเป็นผู้รับชำระเบี้ยประกัน และกรณีการประกันวินาศภัยหากบริษัท
 ผู้รับประกันวินาศภัยได้ส่งมอบหมายให้นายหน้าประกันภัย เพื่อส่งมอบแก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกัน
 ตามกรมธรรม์ประกันภัย พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 มาตรา 60 ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า
 ผู้เอาประกันภัยรายนั้นได้ชำระเบี้ยประกันภัยให้แก่บริษัทผู้รับประกันภัยแล้ว

จากข้อกำหนดของกฎหมายดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นเจตนารมณ์
 ของกฎหมายว่า การเก็บเงินเบี้ยประกันภัยกฎหมายถือว่าเป็นหน้าที่ของบริษัทผู้รับประกันภัย หรือหน้าที่ของ
 ตัวแทนประกันภัยเท่านั้น นายหน้าประกันภัยไม่มีหน้าที่ในการเก็บเงินเบี้ยประกันภัย แต่อย่างไรก็ตาม
 กฎหมายมิได้บัญญัติห้ามมิให้นายหน้าประกันภัยรับชำระเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัยโดยตรง เพียงแต่
 ห้ามมิให้บริษัทผู้รับประกันภัยมอบหมายให้นายหน้าประกันภัยรับชำระเบี้ยประกันภัยแทนบริษัทผู้รับประกันภัย
 เท่านั้น⁴⁶ ฉะนั้น ในการเก็บเบี้ยประกันภัยของนายหน้าประกันภัยจึงต้องถือว่า นายหน้าประกันภัย

⁴⁶ อานวย สุภเวทย์, "ธุรกิจผู้ขายประกัน," วารสารสำนักงานประกันภัย 3 (ตุลาคม - ธันวาคม 2521) : 4.

มีสิทธิกระทำได้โดยการรับฝากจากผู้เอาประกันภัย เพื่อนำส่งบริษัทผู้รับประกันภัย ⁴⁷

การรับฝากเงินเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัยของนายหน้าประกันภัย เพื่อนำส่งบริษัทผู้รับประกันภัย ก่อให้เกิดผลทางกฎหมายว่า การที่ผู้เอาประกันภัยชำระเบี้ยประกันภัยให้กับนายหน้าประกันภัย ยังถือไม่ได้ว่าบริษัทผู้รับประกันภัยได้รับชำระเบี้ยประกันภัยแล้ว เหมือนกับกรณีของตัวแทนประกันภัยหรือพนักงานเก็บเงินของบริษัทผู้รับประกันภัย เพราะนายหน้าประกันภัยมิได้รับมอบอำนาจจากบริษัทผู้รับประกันภัย ⁴⁸ เพียงแต่ถือว่านายหน้าประกันภัยเป็นตัวแทนในการนำเงินเบี้ยประกันภัยไปชำระให้กับบริษัทผู้รับประกันภัย ความคุ้มครองที่จะได้รับจากกรมธรรม์ประกันภัยของผู้เอาประกันภัยจึงแตกต่างกัน

ในการปฏิบัติงานของนายหน้าประกันภัย เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า นายหน้าประกันภัยมีหน้าที่ในการรับเงินเบี้ยประกันภัยด้วย เพราะหากทำให้บริษัทผู้รับประกันภัยเป็นผู้รับเงินเบี้ยประกันภัยเองจะทำให้เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น อีกทั้งผู้เอาประกันภัยไม่รู้จักพนักงานเก็บเงินของบริษัทผู้รับประกันภัยผู้เอาประกันภัยย่อมไม่เชื่อใจและไว้วางใจ อาจจะไม่ยอมชำระเบี้ยประกันภัยให้กับพนักงานเก็บเงินของบริษัทผู้รับประกันภัยได้ และการรับเงินเบี้ยประกันภัยถือว่าเป็นหน้าที่ของนายหน้าประกันภัยที่จะให้บริการแก่ลูกค้าของตนอย่างหนึ่ง ⁴⁹ ฉะนั้น เมื่อในทางปฏิบัตินายหน้าประกันภัยมีหน้าที่รับชำระเบี้ยประกันภัย ผู้เขียนจึงเห็นว่า เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้เอาประกันภัย ควรแก้ไขกฎหมายให้นายหน้าประกันภัยมีอำนาจรับชำระเบี้ยประกันภัยแทนบริษัทผู้รับประกันภัยได้

2. การประกันภัยต่อ

การประกันภัยต่อนั้น มิได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คงมีเพียงพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 มาตรา 4 วรรคสี่ และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 5 วรรคสาม ซึ่งบัญญัติรับรองถึงการประกอบธุรกิจประกันภัยต่อไว้ แต่ก็ได้กำหนดความหมายของการประกันภัยต่อไว้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴⁷ อานวย สุภเวชย์, "คนกลางประกันภัย," วารสารสำนักงานประกันภัย 6 (มกราคม - มีนาคม 2524) : 45.
⁴⁸ อานวย สุภเวชย์, "ธุรกิจผู้ขายประกัน," : 4.
⁴⁹ อานวย สุภเวชย์, "คนกลางประกันภัย," : 45.

ความหมายของการประกันภัยต่อนี้ มีหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ เช่น ผู้พิพากษา Lard Mansfield ได้ให้ความหมายว่า⁵⁰ "เป็นการเอาประกันใหม่เกิดขึ้นตามสัญญาฉบับใหม่ แต่การเสี่ยงภัยอันเดียวกันกับสัญญาประกันภัยฉบับแรก เพื่อจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้รับประกันภัย (ผู้เอาประกันภัยต่อ) สำหรับการเสี่ยงภัยที่ผู้รับประกันภัยคนแรกได้รับประกันภัยไว้แล้ว และกรมธรรม์ประกันภัยทั้งสองฉบับมีผลบังคับอยู่ในขณะเดียวกัน" ประมวลกฎหมายประกันภัยของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ได้บัญญัติเกี่ยวกับการประกันภัยต่อไว้ในมาตรา 620 ว่า⁵¹ "สัญญาประกันภัยต่อ เป็นสัญญาซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่ง คือ ผู้รับประกันภัยต่อ เข้าคุ้มครองเพื่อชดใช้ความเสียหายทั้งหมดหรือบางส่วนให้อีกฝ่ายหนึ่ง สำหรับความรับผิดชอบเนื่องมาจากสัญญาประกันภัยฉบับแรก" และยังมีอีกหลายท่านที่ให้ความหมายไว้ ซึ่งสามารถสรุปความหมายที่สั้นและกะทัดรัดได้ว่า⁵² หมายถึง การประกันภัยของการประกันภัย (Reinsurance is the insurance of insurance)

ในการทำสัญญาประกันภัยต่อ จึงต้องมีการทำสัญญาประกันภัยฉบับแรก (Original Insurance) ระหว่างผู้เอาประกันภัย กับ ผู้รับประกันภัยเกิดขึ้นก่อน หลังจากนั้น ผู้รับประกันภัยจึงจะได้ทำประกันภัยต่อกับผู้รับประกันภัยต่ออีกครั้งหนึ่ง สัญญาประกันภัยต่อจึงเป็นสัญญาที่ผู้รับประกันภัยนำเอาการเสี่ยงภัยที่ตนได้รับเสี่ยงไว้ ไปเอาประกันภัยกับผู้รับประกันภัยรายอื่นอีกทอดหนึ่ง⁵³

การประกันภัยต่อจึงถือว่า เป็นการประกันภัยความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยคนแรก แต่จะถือว่าเป็นการประกันภัยค่าเงินหรือไม่นั้น ยังมีความเห็นที่แตกต่างกันอยู่ เพราะการประกันภัยค่าเงิน*

⁵⁰ Delver V. Barnes (1807) 1 taunt 48, 51.; R.L. Carter, Reinsurance, (Great Britain : Kluwer Publishing Limited, 1977) p.115.

⁵¹ William R. Bancee The law of Insurance. 3rd ed (Paul Minn : West Publishing Co., 1951)

⁵² Frederich G. Crane. Insurance Principles and Practics. and ed. (John Wilcy & Sons, 1980) p. 421

⁵³ R.L. Carter, Reinsurance, (Great Britain : Kluwer Publishing Limited, 1977) p. 4

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 887 บัญญัติว่า "อันว่าประกันภัยค่าเงินนั้น คือ สัญญาประกันภัย ซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงว่าจะใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัย เพื่อความวินาศภัยอันเกิดขึ้นแก่บุคคลอีกคนหนึ่ง และซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบ..."

บุคคลภายนอกต้องได้รับความเสียหาย จึงจะมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัย แต่การรับประกันภัยต่อคู่สัญญา (ระหว่างผู้รับประกันภัยหรือผู้เอาประกันภัยต่อ กับ ผู้รับประกันภัยต่อ) ไม่ได้ตกลงกันว่าผู้รับประกันภัยต่อ จะใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยโดยตรง ในนามของผู้รับประกันภัย (ผู้เอาประกันภัยต่อ) เพื่อความวินาศภัยอันเกิดแก่ผู้เอาประกันภัยโดยตรงแต่อย่างใด⁵⁴

การประกอบธุรกิจประกันภัยต่อนั้น ผู้รับประกันภัยในประเทศหนึ่งอาจเอาประกันภัยต่อไปยังผู้รับประกันภัยในอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า การประกันภัยต่อส่งออก (Outward Reinsurance Treaty) ในทางกลับกัน ผู้รับประกันภัยในต่างประเทศอาจเอาประกันภัยต่อเข้ามายังผู้รับประกันภัยในประเทศก็ได้ ซึ่งเรียกว่า การประกันภัยต่อรับเข้า (Inward Reinsurance Treaty)

ในประเทศไทย ปรากฏว่า ในปีหนึ่งๆ บริษัทผู้รับประกันภัยในประเทศไทยได้ทำสัญญาประกันภัยต่อกับผู้รับประกันภัยในต่างประเทศ เป็นจำนวนเงินหลายพันล้านบาท ซึ่งเมื่อคำนวณเปรียบเทียบกับจำนวนเบี้ยประกันภัยรับทั้งหมดแล้ว จะเห็นได้ว่าการประกันภัยต่อเป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ 50 ของเบี้ยประกันภัยรับทั้งหมด และในการประกันภัยในต่างประเทศ เป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ 70 ส่วนที่เหลือเป็นการประกันภัยต่อภายในประเทศ⁵⁵ การประกันภัยต่อจึงเป็นธุรกิจประกันภัยที่มีลักษณะเป็นการประกันภัยระหว่างประเทศมากกว่าการประกันภัยชนิดอื่น และมีผลกระทบต่อดุลการชำระเงินของประเทศ

ดังนั้น รัฐจึงต้องมีการควบคุมการดำเนินงานต่างๆ เกี่ยวกับการประกันภัยต่อ ให้เป็นไปอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและวิธีการเสี่ยงภัย โดยคำนึงถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ และประโยชน์ของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยตามกรมธรรม์ประกันภัยในประเทศเป็นหลัก พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 มาตรา 25(3) และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510 มาตรา 28(3) บัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์มีอำนาจกำหนดให้บริษัทผู้รับประกันภัยปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันภัยต่อได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵⁴ สิทธิโชค ศรีเจริญ, "ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย," ในเอกสารทางวิชาการ ชุดที่ 4 ของสมาคมประกันวินาศภัย ประจำปี 2528-29, หน้า 166-167.

⁵⁵ ฝ่ายวิชาการ ธนาคารกสิกรไทย จำกัด, สรุปข่าวธุรกิจ, หน้า 29-30.

2.1 สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของนายหน้าประกันภัยต่อผู้เอาประกันภัยต่อ

สัญญาประกันภัยต่อเป็นสัญญาประกันวินาศภัยชนิดหนึ่ง เนื่องจากสัญญาประกันภัยต่อเป็นสัญญาประกันภัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อชดเชยค่าสินไหมทดแทน⁵⁶ ดังนั้น นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้เอาประกันภัยต่อ (ผู้รับประกันภัย) กับผู้รับประกันภัยต่อจึงต้องนำหลักกฎหมายที่ใช้ในการทำสัญญาประกันภัยทั่วไปมาใช้บังคับในการทำสัญญาประกันภัยต่อด้วย⁵⁷ เช่น หลักส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัย หลักสุจริตต่อกันอย่างยิ่ง หลักการชดเชยค่าสินไหมทดแทน เป็นต้น

เมื่อนายหน้าประกันภัยต่อได้รับการแต่งตั้งจากบริษัทผู้รับประกันภัยให้เป็นนายหน้าประกันภัยดำเนินการเกี่ยวกับการประกันภัยต่อแล้ว นายหน้าประกันภัยต่อจะต้องจัดเตรียมรายละเอียดต่าง ๆ ของการเอาประกันภัยต่อ เช่น ข้อมูลทั่วไป เงื่อนไขต่างๆ ตัวเลขข้อมูลสถิติและข้อมูลเรื่องเกี่ยวกับการเงินจัดทำ Slip หรือ Treaty Detail Sheet ซึ่งประกอบด้วยเงื่อนไขรายละเอียดต่างๆ ที่มีความสำคัญของสัญญาประกันภัยต่อประเภทนั้น นำเสนอให้ผู้รับประกันภัยต่อพิจารณา

ในการเจรจาเกี่ยวกับการประกันภัยต่อกับผู้รับประกันภัยต่อนี้ นายหน้าประกันภัยจะต้องทำหน้าที่ให้คำปรึกษา เพื่อให้บริษัทผู้รับประกันภัย (ผู้เอาประกันภัย) ได้รับเงื่อนไขที่ดีที่สุด นายหน้าประกันภัยจะต้องใช้ประสบการณ์และความสามารถในการเป็นมืออาชีพ ประเมินเงื่อนไขต่างๆ ของผู้รับประกันภัยต่อแต่ละรายว่ารายใดเป็นผู้รับประกันภัยที่ดีที่สุด มีสถานะภาพ มีความมั่นคง และไว้วางใจได้

นายหน้าประกันภัยที่ดี ควรจะจัดแบ่งผู้รับประกันภัยต่อ โดยพิจารณาจากฐานะการเงินของผู้รับประกันภัยต่อเป็นหลัก แล้วพิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินงานและกิจกรรมของผู้รับประกันภัยต่อประกอบเข้าด้วยกัน โดยจัดแบ่งผู้รับประกันภัยต่อออกเป็น 3 ประเภท คือ ประเภทผู้รับประกันภัยต่อที่ดี สามารถเอาประกันภัยต่อได้เลย ประเภทผู้รับประกันภัยต่อพอใช้ได้จะเอาประกันภัยต่อจะต้องปรึกษากับผู้เอาประกันภัยต่อก่อน และประเภทผู้รับประกันภัยต่อที่ไม่ควรจะทำเอาประกันภัยต่อด้วย

ภายหลังจากการทำประกันภัยต่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว นายหน้าประกันภัยต้องคอยติดตามการดำเนินงานของผู้รับประกันภัยต่อ การบริหารงาน การให้บริการด้านวิชาการ และการเงิน

⁵⁶ จิตติ ดิงศกัทธิย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย ประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530), หน้า 11.

⁵⁷ กุมพล บัวสุวรรณค์, "สัญญาประกันภัยต่อ : ศึกษาในนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้เอาประกันภัยโดยตรงกับผู้รับประกันภัยต่อ," วิทยานิพนธ์ปริญดาภิธานบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529, หน้า 25.

ตลอดจนมีข้อมูลข่าวสารในหัวข้อที่เกี่ยวกับการประกันภัยต่อที่รับผิดชอบอยู่ ถ้าหากมีอะไรเปลี่ยนแปลง จะต้องแจ้งให้ลูกค้าบริษัทผู้รับประกันภัย (ผู้เอาประกันภัย) ทราบทันที และนายหน้าประกันภัยจะต้อง ทาหน้าที่เป็นคนกลางประสานงานระหว่างบริษัทผู้รับประกันภัย (ผู้เอาประกันภัย) กับผู้รับประกันภัยต่อ

นายหน้าประกันภัยจะต้องช่วยบริษัทผู้รับประกันภัยในการจัดทำรายงานค่าสินไหมทดแทนที่เกิดขึ้นโดยจัดแบ่งประเภทของค่าสินไหมทดแทนที่จะได้รับความคุ้มครองตามสัญญาประกันภัย เพื่อ ส่งให้ผู้รับประกันภัยต่อ และรับเงินค่าสินไหมทดแทนที่ได้รับจากผู้รับประกันภัยต่อ ส่งให้แก่บริษัทผู้รับประกันภัย (ผู้เอาประกันภัย)

เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการประกันภัยต่อ นายหน้าประกันภัยจะต้องติดตามว่า ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้รับประกันภัยต่อยังคงค้างอยู่นั้น บริษัทผู้รับประกันภัย (ผู้เอาประกันภัย) ได้รับแล้ว หรือไม่ และสำหรับธุรกิจที่ยังไม่เสร็จสิ้น นายหน้าประกันภัยจะต้องตกลงกับบริษัทผู้รับประกันภัย (ผู้เอาประกันภัย) ว่าบริษัทผู้รับประกันภัยจะต้องเป็นผู้ติดต่อตกลงกับผู้รับประกันภัยต่อเองต่อไป แต่ในกรณีของ นายหน้าประกันภัยของสถาบันลอยด์ นายหน้าประกันภัยคนใดไม่ต้องการจะปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับธุรกิจที่ยัง ไม่เสร็จสิ้นภายหลังจากสัญญาประกันภัยต่อสิ้นสุดลง จะต้องหานายหน้าประกันภัยคนอื่นมาปฏิบัติงานแทน ในนามของตน

หากนายหน้าประกันภัยกระทำผิดหน้าที่จนทำให้เกิดความเสียหาย นายหน้าประกันภัย ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหาย แต่ไม่ถึงกับต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนตามกรมธรรม์ประกันภัยให้ และ นายหน้าประกันภัยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายหน้าประกันภัยของสถาบันลอยด์จะเอาประกันภัยความรับผิด จากวิชาชีพไว้ด้วย

สำหรับการควบคุมการประกันภัยต่อในประเทศไทยนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวง พาณิชยได้ประกาศกำหนดให้บริษัทผู้รับประกันภัยปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันภัยต่อ ไม่ว่าจะเป็นการเอา ประกันภัยต่อโดยตรงระหว่างผู้รับประกันภัยด้วยกัน หรือการเอาประกันภัยต่อโดยผ่านนายหน้าประกันภัย ก็ตาม โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

(1) กรณีการประกันวินาศภัย⁵⁸ ที่เป็นการประกอบธุรกิจประกันภัยในลักษณะที่ เรียกว่า การประกันภัยต่อส่งออก (Outward Reinsurance)

⁵⁸ ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การประกันต่อ ลงวันที่ 25 เมษายน 2527

1) การประกันภัยต่อแบบเฉพาะราย (Facultative Reinsurance Treaty) * บริษัทผู้รับประกันภัยในฐานะผู้เอาประกันภัยต้องปฏิบัติดังนี้

(1) ส่งรายละเอียดเกี่ยวกับการประกันภัยต่อตามแบบและรายการที่นายทะเบียนกำหนดต่อนายทะเบียนภายในวันสุดท้ายของเดือนถัดจากเดือนที่ได้ตกลงเอาประกันภัยต่อ

(2) เมื่อเกิดความเสียหายขึ้น และผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบค่าสินไหมทดแทนจากการประกันภัยต่อ นั้น บริษัทผู้รับประกันภัยต้องส่งสำเนาหนังสือแจ้งเรียกค่าสินไหมทดแทนที่แจ้งให้ผู้รับประกันภัยต่อ ให้แก่นายทะเบียนภายในวันสุดท้ายของเดือนถัดจากเดือนที่มีหนังสือแจ้งเรียกค่าสินไหมทดแทน

(3) เมื่อมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกการเอาประกันภัยก่อนวันสิ้นสุดของกรมธรรม์ประกันภัยต่อ หรือมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนค่าสินไหมทดแทน ให้แจ้งแก่นายทะเบียนทราบภายในวันสุดท้ายของเดือนถัดจากเดือนที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิก พร้อมทั้งส่งสำเนาหนังสือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกนั้นด้วย

2) การประกันภัยต่อแบบอื่น นอกจากตามข้อ 1) แล้ว บริษัทผู้รับประกันภัยในฐานะผู้เอาประกันภัยต้องปฏิบัติ ดังนี้

(1) ส่งรายละเอียดของสัญญาประกันภัยต่อเบื้องต้นตามแบบและรายการที่นายทะเบียนกำหนดต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทำสัญญาประกันภัยต่อนั้นมีผลบังคับ และให้ส่งสำเนาสัญญาประกันภัยต่อฉบับถาวรแก่นายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ลงนามในสัญญาฉบับถาวรนั้น

(2) ส่งรายงานสาขาเหี้ยมตามผลกำไร (Profit Commission Statement) ของสัญญาประกันภัยต่อแบบกำหนดสัดส่วน (Proportional Treaties) และแจ้งจำนวนเบี้ยประกันภัยต่อเบี้ยประกันภัยสุทธิที่ใช้ในการคำนวณเบี้ยประกันภัยต่อ (Gross Net Retained Premium Income) และค่าสินไหมทดแทนของสัญญาประกันภัยต่อแบบไม่กำหนดสัดส่วน (Non-

* การประกันภัยต่อแบบเฉพาะราย มีลักษณะการดำเนินการคือ เมื่อผู้รับประกันภัยโดยตรงได้ตกลงรับประกันภัยไว้จากผู้เอาประกันภัยโดยตรงแล้ว ผู้รับประกันภัยโดยตรงจะพิจารณาว่า ตนสามารถรับส่วนการเสี่ยงภัยเป็นของตนเองได้เพียงใด ส่วนที่เกินจากนั้นผู้รับประกันภัยโดยตรงจะติดต่อผู้รับประกันภัยอื่น เพื่อขอเอาประกันภัยต่อเป็นรายๆ ไป จนครบตามจำนวนเงินที่รับประกันไว้ โดยเสนอการเสี่ยงภัยแต่ละรายไปให้ผู้รับประกันภัยต่อพิจารณา ผู้รับประกันภัยต่อสามารถที่จะบอกรับหรือปฏิเสธก็ได้

Proportional Treaties) สำหรับรอบปีของสัญญาประกันภัยต่อที่ล่วงแล้ว ต่อมาทนายทะเบียนภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันครบรอบปีที่บริษัทผู้รับประกันภัยได้เอาประกันภัยต่อตามสัญญาประกันภัยต่อนั้น

(3) ให้นำแจ้งและส่งสำเนาหนังสือแจ้งการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกสัญญาประกันภัยต่อ หรือการเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกผู้รับประกันภัยต่อ ให้นำทนายทะเบียนทราบภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกนั้น

(2) กรณีการประกันชีวิต⁵⁹ การประกอบธุรกิจประกันภัยในลักษณะที่เรียกว่า การประกันภัยต่อส่งออก (Outward Reinsurance) บริษัทผู้รับประกันภัยในฐานะผู้เอาประกันภัยต่อ ต้องปฏิบัติดังนี้

1) ให้นำเอาประกันภัยต่อได้เฉพาะจำนวนความเสี่ยงภัยสุทธิ (Net Amount at Risk) ๓ วันสิ้นปีกรมธรรม์ประกันภัยเท่านั้น

2) ให้นำส่งสำเนาสัญญาประกันภัยต่อแก่นายทะเบียนภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ลงนามในสัญญาประกันภัยต่อนั้น และในกรณีที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกสัญญาประกันภัยต่อ ต้องแจ้งให้นำทนายทะเบียนทราบภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิก พร้อมรายละเอียดการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกนั้น

เมื่อนายทะเบียนประกันวินาศภัย หรือนายทะเบียนประกันชีวิตแล้วแต่กรณี ได้ทราบข้อมูลและหลักฐานในการเอาประกันภัยต่อที่เป็นการประกอบธุรกิจที่เรียกว่า การประกันภัยต่อส่งออก นายทะเบียนอาจพิจารณาและวิธีการควบคุมการประกันภัยต่อ ดังนี้

1) เมื่อนายทะเบียนเห็นสมควร นายทะเบียนจะสั่งให้บริษัทผู้รับประกันภัยส่งหรือดำเนินการให้มีการส่งรายงานประจำปี หรือรายงานแสดงฐานะการเงินและกิจการของผู้รับประกันภัยต่อ หรือของนายหน้าประกันภัย สำหรับปีที่ล่วงแล้วให้แก่ทนายทะเบียนภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนดไว้

2) นายทะเบียนจะสั่งให้บริษัทผู้รับประกันภัยแก้ไขเพิ่มเติม หรือยกเลิกสัญญาประกันภัยต่อทั้งหมดหรือบางส่วน หรือเลิกการติดต่อกับผู้รับประกันภัยต่อหรือนายหน้าประกันภัยนั้น ภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนดก็ได้ เมื่อปรากฏแก่นายทะเบียนว่า

⁵⁹ ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การประกันต่อ ลงวันที่ 11 มีนาคม 2524

(1) การประกันภัยต่อสิ่งใดไม่เป็นไปตามหลักการประกันภัยที่ศหรือไม่เหมาะสม ซึ่งอาจทำให้เกิดการสูญเสียรายได้ของบริษัทผู้รับประกันภัย หรืออาจเกิดความเสียหายต่อ เศรษฐกิจ หรือ ธุรกิจประกันภัยของประเทศเป็นส่วนรวม

(2) ผู้เอาประกันภัยต่อผู้รับประกันภัยต่อ หรือนายหน้าประกันภัยมีฐานะการเงินไม่มั่นคง หรือมีการปฏิบัติ หรือละเว้นการปฏิบัติอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายใดๆ ขึ้นต่อบริษัทผู้รับประกันภัย ผู้เอาประกันภัย หรือประชาชน ในประเทศไทย

(3) ผู้รับประกันภัยต่อ หรือนายหน้าประกันภัยไม่ส่งรายงานประจำปี หรือ รายงานแสดงฐานะการเงินและกิจการตามข้อ 1)

3) เมื่อนายทะเบียนเห็นว่า บริษัทผู้รับประกันภัยมีการเอาประกันภัยต่อกับผู้รับประกันภัยในต่างประเทศในอัตราสูง หรือรับเสี่ยงภัยเองในจำนวนค่าเกินสมควร นายทะเบียนจะสั่งให้บริษัทผู้รับประกันภัยลดอัตราการรับประกันภัยต่อที่ลดลง หรือ เพิ่มจำนวนการรับเสี่ยงภัยเองให้สูงขึ้นภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนดก็ได้

เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติกฎหมายในประเทศไทยแล้ว จะเห็นได้ว่า กฎหมายมิได้บัญญัติหน้าที่ความรับผิดชอบดังกล่าวบังคับไว้ในกฎหมายเลย หน้าที่และความรับผิดชอบดังกล่าวเป็นแต่เพียงวิธีปฏิบัติตามมาตรฐานสากลของการประกันภัยระหว่างประเทศเท่านั้น กฎหมายกำหนดแต่เพียงว่านายหน้าประกันภัยมีหน้าที่ในการชี้ช่องหรือจัดการให้มีการทำสัญญาประกันภัยต่อเท่านั้น นายหน้าประกันภัยมิได้เป็นตัวแทนหรือคู่สัญญาประกันภัยต่อบุคคลภายนอกด้วย หน้าที่ต่างๆ ตามสัญญาประกันภัยต่อ จึงเป็นหน้าที่ของบริษัทผู้รับประกันภัย (ผู้เอาประกันภัยต่อ) ทั้งสิ้น เว้นแต่นายหน้าประกันภัยจะได้รับมอบหมายเป็นพิเศษ ดังนั้นหากนายหน้าประกันภัยกระทำผิดหน้าที่จนเกิดความเสียหายแล้ว นายหน้าประกันภัยต้องมีความรับผิดชอบในวิชาชีพ (professional liability) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420

2.2 สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของนายหน้าประกันภัยต่อผู้รับประกันภัยต่อ

เนื่องจากการประกันภัยต่อเป็นการประกันภัยอย่างหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับการประกันภัยโดยตรง เพียงแต่การประกันภัยต่อเป็นการรับประกันภัยระหว่างผู้รับประกันภัยด้วยกันเท่านั้น หลักเกณฑ์ของการประกันภัยทั่วไปย่อมนำมาใช้กับการประกันภัยได้ทั้งหมด

สำหรับการควบคุมการปฏิบัติงานของนายหน้าประกันภัยเกี่ยวกับการประกันภัยต่อในประเทศไทยนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ได้ประกาศกำหนดให้บริษัทผู้รับประกันภัยในฐานะเป็น

ผู้รับประกันภัยต่อปฏิบัติเกี่ยวกับการรับประกันภัยต่อ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการรับประกันภัยต่อโดยตรงระหว่างผู้รับประกันภัยด้วยตนเอง หรือการรับประกันภัยต่อโดยผ่านนายหน้าประกันภัยก็ตาม

เมื่อพิจารณาสาระสำคัญของประกาศของกระทรวงพาณิชย์ในการควบคุมบริษัทผู้รับประกันภัยในฐานะผู้รับประกันภัยต่อแล้ว จะเห็นได้ว่า การแจ้งข้อมูลและหลักฐาน ตลอดจนวิธีการควบคุมของนายทะเบียนประกันวินาศภัย หรือนายทะเบียนประกันชีวิต แล้วแต่กรณี สาระสำคัญของประกาศของกระทรวงพาณิชย์ดังกล่าว กำหนดไว้เช่นเดียวกับกรณีการควบคุมบริษัทผู้รับประกันภัยในฐานะผู้เอาประกันภัยต่อดังที่กล่าวมาแล้ว เว้นแต่กรณีการประกันวินาศภัยที่เป็นการรับประกันภัยต่อแบบเฉพาะราย (Facultative Reinsurance Treaty) โดยประกาศของกระทรวงพาณิชย์ ได้กำหนดการแจ้งข้อมูลและหลักฐานที่แตกต่างกับกรณีการควบคุมบริษัทผู้รับประกันภัยในฐานะผู้เอาประกันภัยต่อ แต่ก็เป็นแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย คือ บริษัทผู้รับประกันภัยในฐานะผู้รับประกันภัยต่อต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการรับประกันภัยต่อแบบเฉพาะราย ดังนี้

- (1) ส่งสำเนาหนังสือแจ้งขอเอาประกันภัยภัยต่อ ให้แก่นายทะเบียนภายในวันสุดท้ายของเดือนถัดจากเดือนที่ได้รับหนังสือแจ้งขอเอาประกันภัยต่อ
- (2) เมื่อเกิดวินาศภัยขึ้น และผู้รับประกันภัยต่อในประเทศจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน ให้ส่งสำเนาหนังสือแจ้งเรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้เอาประกันภัยต่อ ให้แก่นายทะเบียนทราบภายในวันสุดท้ายของเดือนถัดจากเดือนที่ได้รับหนังสือแจ้ง เรียกค่าสินไหมทดแทนนั้น
- (3) เมื่อมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกการรับประกันภัยต่อก่อนวันสิ้นสุดของกรมธรรม์ประกันภัยต่อ หรือมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนค่าสินไหมทดแทน ต้องแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในวันสุดท้ายของเดือนถัดจากเดือนที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกขึ้นพร้อมทั้งส่งสำเนาหนังสือแจ้งการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกนั้นด้วย

เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติกฎหมายแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่ของนายหน้าประกันภัยต่อผู้รับประกันภัยต่อ ประกอบกับเมื่อพิจารณาถึงบทบาทและหน้าที่ของนายหน้าประกันภัยแล้วจะเห็นว่า การปฏิบัติหน้าที่ของนายหน้าประกันภัยเป็นการปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของบริษัทผู้รับประกันภัย (ผู้เอาประกันภัยต่อ) ซึ่งเป็นลูกค้ายุเอาประกันภัยต่อของตนมากกว่า ดังนั้น นายหน้าประกันภัยจึงไม่มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้รับประกันภัยต่อ แต่อย่างไรก็ตาม ตามวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการรับประกันภัยแล้ว นายหน้าประกันภัยจะเป็นคนกลางทบทวนหน้าที่ประสานงานระหว่างบริษัทผู้รับประกันภัย (ผู้เอาประกันภัยต่อ) กับผู้รับประกันภัยต่อ ในนามของบริษัทผู้รับประกันภัย (ผู้เอาประกันภัยต่อ)

ในทางปฏิบัติของการประกันภัยต่อ ปรากฏว่ามีผู้รับประกันภัยในต่างประเทศทำ
ทำสัญญา OPEN COVER หรือ COVER NOTE มอบอำนาจให้นายหน้าประกันภัยรับประกันภัยต่อจากบริษัท
ผู้รับประกันภัยในประเทศตามขอบเขตและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ โดยให้อำนาจในการออกกรมธรรม์
ประกันภัยด้วย ⁶⁰

การที่ผู้รับประกันภัยในต่างประเทศทำสัญญาให้อำนาจนายหน้าประกันภัยรับประกันภัยต่อ
ได้ดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการร่างกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ให้ความเห็นว่า ⁶¹การ
กระทำของนายหน้าประกันภัยที่ดำเนินการรับประกันภัยต่อ โดยออกกรมธรรม์ประกันภัยให้ นั้น จะถือว่าเป็น
การกระทำในฐานะนายหน้าประกันภัยหาได้ไม่ เพราะนายหน้าประกันภัยมีเพียงหน้าที่ในการชี้ช่อง หรือ
จัดการให้บุคคลอื่นทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัยเท่านั้น แต่ถ้าหากนายหน้าประกันภัยได้ใช้วิธี
การออกเอกสารอย่างอื่นที่มีชื่อเป็นแบบกรมธรรม์ประกันภัย ก็ดำเนินการเป็นนายหน้าประกันภัยได้ และ
นายอานวย สุภเวชย์ หัวหน้าฝ่ายกฎหมายกองนิติการ กรมการประกันภัย ให้ความเห็นว่า ⁶²

การกระทำดังกล่าวมีชื่อเป็นการเป็นนายหน้าประกันภัย เพราะมีชื่อการชี้ช่องหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญา
ประกันภัยกับบริษัทประกันภัยที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประกันภัยในราชอาณาจักรไทย แต่เป็นการ
จัดการให้บริษัทประกันภัยที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประกันภัยในราชอาณาจักรไทย ได้นำเอาภัยที่
ตนรับเสี่ยงไว้มาไปประกันต่อกับบริษัทประกันภัยในต่างประเทศ การกระทำดังกล่าวจึงไม่ใช่การกระทำ
การเป็นนายหน้าประกันภัยตามความหมายของกฎหมายว่าด้วยประกันภัย

เมื่อพิจารณาถึงความหมายของนายหน้าประกันภัยตามกฎหมาย ประกอบกับบทบาท
และหน้าที่ของนายหน้าประกันภัย เห็นได้ว่า หน้าที่ความรับผิดชอบของนายหน้าประกันภัยจำกัดอยู่เพียงเป็น
คนกลางในการชี้ช่องหรือจัดการให้บุคคลเข้าทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัยเท่านั้น และโดย
ทฤษฎีนายหน้าประกันภัย ไม่ใช่ตัวแทนของบริษัทผู้รับประกันภัย หากแต่เป็นงานอิสระที่อาจชี้ชวนให้ลูกค้า
ของตนเอาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัยใดก็ได้ ⁶³ นายหน้าประกันภัยไม่ได้ผูกพัน เป็นผู้สัญญาประกันภัย

⁶⁰ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา "บันทึกคณะกรรมการร่างกฎหมาย เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมาย
เกี่ยวกับการกระทำการเป็นผู้รับประกันภัย," (มีนาคม 2532) : ไม่ปรากฏเลขหน้า.

⁶¹ เรื่องเดียวกัน, ไม่ปรากฏเลขหน้า.

⁶² อานวย สุภเวชย์, "ธุรกิจผู้ขายประกัน," : 5.

⁶³ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิทยาการจัดการ, เอกสารการสอนชุดวิชา หลัก
การประกันภัย หน่วยที่ 9-15, หน้า 6.

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า การที่นายหน้าประกันภัยได้รับมอบหมายให้ทำสัญญาประกันภัยแทนบริษัท ผู้รับประกันภัย มิใช่เป็นการกระทำในฐานะนายหน้าประกันภัยแต่เป็นการกระทำในฐานะตัวแทนของบริษัท ผู้รับประกันภัย

สำหรับอัตราค่าจ้างหรือบำเหน็จสำหรับนายหน้าประกันต่อนั้น กฎหมายไม่ได้บัญญัติความคุ้มครองเหมือนกับกรณีของการประกันวินาศภัยโดยตรง แต่โดยปกตินายหน้าประกันภัยจะได้รับค่าตอบแทนในการให้บริการมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับผลการเจรจาต่อรอง โดยคำนวณเป็นอัตราร้อยละจากจำนวนเบี้ยประกันภัยต่อ ซึ่งอยู่ในอัตราระหว่างร้อยละ 1.5-15 ขึ้นอยู่กับลักษณะของประเภทของการประกันภัยต่อ⁶⁴

2.3 สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของนายหน้าประกันภัยต่อผู้เอาประกันภัยโดยตรง

ในการพิจารณาถึงบทบาทหน้าที่ของนายหน้าประกันภัยต่อผู้เอาประกันภัยโดยตรงว่า มีอย่างไรนั้น ต้องพิจารณาถึงนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้รับประกันภัยต่อ ผู้รับประกันภัยโดยตรง (ผู้เอาประกันภัยต่อ) และผู้เอาประกันภัยโดยตรง เสียก่อนว่า มีอย่างไร

สัญญาประกันภัยต่อ เป็นสัญญาประกันวินาศภัยอย่างหนึ่ง⁶⁵ เพียงแต่เป็นการรับประกันภัยระหว่างผู้รับประกันภัยด้วยกันเอง นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้รับประกันภัยต่อกับผู้รับประกันภัย (ผู้เอาประกันภัยต่อ) จึงเป็นไปเช่นเดียวกับนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้รับประกันภัย (ผู้เอาประกันภัยต่อ) กับผู้เอาประกันภัยโดยตรงที่จะต้องใช้หลักกฎหมายที่ใช้ในการทำสัญญาประกันภัยทั่วไปมาบังคับใช้

นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้รับประกันภัยต่อกับผู้เอาประกันภัยโดยตรงนี้ เห็นได้ว่า บุคคลทั้งสองต่างก็ได้ทำสัญญากับผู้รับประกันภัย (ผู้เอาประกันภัยต่อ) คนละฉบับ ฉบับแรกคือ สัญญาประกันภัยระหว่างผู้รับประกันภัย (ผู้เอาประกันภัยต่อ) กับผู้เอาประกันภัยโดยตรง ฉบับที่สองคือ สัญญาประกันภัยต่อระหว่างผู้รับประกันภัย (ผู้เอาประกันภัยต่อ) กับผู้รับประกันภัยต่อ ดังนั้น ผู้รับประกันภัยต่อจึงไม่มีนิติสัมพันธ์กับผู้เอาประกันภัยโดยตรง เพราะสัญญาทั้งสองผูกพันเฉพาะคู่สัญญาเท่านั้น⁶⁶ และผู้รับประกันภัยต่อกับผู้เอาประกันภัยโดยตรงมิใช่คู่สัญญากัน

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 624.

⁶⁵ จิตติ ดิงศภัทรี, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, หน้า 11.

⁶⁶ กุศล บัวสวรรค์, "สัญญาประกันภัยต่อ : ศึกษาในนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้เอาประกันภัยโดยตรงกับผู้รับประกันภัยต่อ," หน้า 46.

ผู้พิพากษา Bingham J. กล่าวถึงนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้รับประกันภัยต่อกับผู้เอา
ประกันภัยโดยตรง ว่า⁶⁷

ไม่มีนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้เอาประกันภัยโดยตรงกับผู้รับประกันภัยต่อ ดังนั้น ความรับผิดชอบของผู้
รับประกันภัยต่อ จะชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่เฉพาะผู้เอาประกันภัยต่อ (ผู้รับประกันภัยโดยตรง)
ตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้เอาประกันภัยต่อต้องรับผิดชอบผู้เอาประกันภัยโดยตรง ตาม
สัญญาประกันภัยที่เขาได้ทำไว้เท่านั้น

และศาลสหรัฐอเมริกาได้กล่าวถึงว่า⁶⁸ "ภายใต้ข้อตกลงในการทำสัญญาประกันภัยต่อนั้น ผู้รับประกันภัยต่อ
มิได้มีการแสดงเจตนาที่จะเข้าทำสัญญากับผู้เอาประกันภัยโดยตรง และมิได้มีการรับชำระเบี้ยประกันภัยจาก
ผู้เอาประกันภัยโดยตรง ดังนั้น จึงไม่มีความสัมพันธ์ต่อกันแต่อย่างใด"

เมื่อผู้รับประกันภัยต่อไม่มีนิติสัมพันธ์กับผู้เอาประกันภัยโดยตรง ผู้รับประกันภัยต่อจะ
เรียกร้องหรือใช้สิทธิไต่ถามกับผู้เอาประกันภัยโดยตรงไม่ได้ เช่นเดียวกับผู้เอาประกันภัยโดยตรง ก็
จะเรียกร้องหรือใช้สิทธิไต่ถามกับผู้รับประกันภัยต่อไม่ได้⁶⁹

นายหน้าประกันภัยมีหน้าที่ในการชี้ช่องหรือจัดการให้บริษัทผู้รับประกันภัย (ผู้เอา
ประกันภัยต่อ) ทำสัญญาประกันภัยต่อกับผู้รับประกันภัยต่อ ตลอดจนทำหน้าที่เป็นคนกลางคอยประสานงาน
ระหว่างบริษัทผู้รับประกันภัยกับผู้รับประกันภัยต่อให้มีการปฏิบัติตามสัญญาประกันภัยต่อดำรงดี เมื่อผู้รับ
ประกันภัยต่อไม่มีนิติสัมพันธ์กับผู้เอาประกันภัยโดยตรง นายหน้าประกันภัยจึงไม่มีสิทธิหน้าที่ความรับผิด
ต่อผู้เอาประกันภัยโดยตรงเช่นกัน เว้นแต่นายหน้าประกันภัยคนนั้นจะเป็นนายหน้าประกันภัยในการชี้ช่อง
หรือจัดการให้ผู้เอาประกันภัยโดยตรงทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัยด้วย

⁶⁷ คดี Western Assurance Company of Toronto V. Poole. m R.L.Carter, Reinsurance, (Great Britain : Kluwer Publishing Limited, 1977), p.138

⁶⁸ คดี National Ins. & Guarantee Corp., Ltd. V. Vander., John Alan Appleman, Insurance Law and Practice, (Illinois : west Publishing Co., 1978) p.528

⁶⁹ กุมพล บัวสุวรรณค์, "สัญญาประกันภัยต่อ : ศึกษาในนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้เอาประกันภัยโดยตรง
กับผู้รับประกันภัยต่อ," หน้า 46.

3. บทบัญญัติกฎหมายที่ควบคุม

3.1 การดำเนินการของนายหน้าประกันภัย

ในการดำเนินการของนายหน้าประกันภัย กฎหมายได้มีข้อกำหนดบางอย่างที่นายหน้าประกันภัยต้องปฏิบัติ ดังนี้

3.1.1 ต้องมีสำนักงาน พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 มาตรา 55 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 64 บัญญัติให้นายหน้าประกันภัยจะต้องมีสำนักงานตามที่ระบุไว้ในคำขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัย และเมื่อย้ายสำนักงานจะต้องแจ้งให้นายทะเบียนทราบเป็นหนังสือ ภายในห้าวัน นับแต่วันที่ย้าย มิฉะนั้น มีความผิดตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 มาตรา 80,81 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 89,90

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของนายหน้าประกันภัย ที่มีอำนาจกระทำไปตามหน้าที่ของตนโดยอิสระ ไม่อยู่ในการควบคุมบังคับบัญชาของบริษัทผู้รับประกันภัยแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า หากไม่กำหนดให้นายหน้าประกันภัยต้องมีสำนักงานแล้ว อาจก่อให้เกิดปัญหาในการติดต่อของลูกค้าผู้เอาประกันภัยและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ นอกจากนี้ นายหน้าประกันภัยที่ไม่ควรมีสำนักงานอยู่ในสถานที่เดียวกันกับบริษัทผู้รับประกันภัยด้วย เพราะอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดได้ว่าเป็นบริษัทผู้รับประกันภัยมิใช่ นายหน้าประกันภัย

3.1.2 ต้องทำสมุดทะเบียนและสมุดบัญชีเกี่ยวกับธุรกิจ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 มาตรา 56,57 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 65,66 บัญญัติให้นายหน้าประกันภัยจะต้องจัดทำสมุดทะเบียนและสมุดบัญชีเกี่ยวกับธุรกิจประกันภัยตามแบบและรายการที่นายทะเบียนกำหนด เมื่อมีเหตุที่จะต้องลงรายการนายหน้าประกันภัยจะต้องลงรายการภายในสามวัน นับแต่วันที่มิเหตุอันจะต้องลงรายการนั้น และให้นายหน้าประกันภัยเก็บรักษาสมุดทะเบียนและสมุดบัญชีดังกล่าวไว้ที่สำนักงานไม่น้อยกว่าห้าปีนับแต่วันลงรายการครั้งสุดท้ายในสมุดทะเบียนหรือสมุดบัญชีนั้น มิฉะนั้น มีความผิดตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 มาตรา 82,83 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 91,92

นายทะเบียนประกันวินาศภัยได้ออกประกาศ เรื่อง กำหนดแบบและรายการสมุดทะเบียนและสมุดบัญชีเกี่ยวกับธุรกิจของนายหน้าประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 27 มีนาคม 2534 และนายทะเบียนประกันชีวิตได้ออกประกาศ เรื่อง กำหนดแบบและรายการสมุดทะเบียนและสมุดบัญชีเกี่ยวกับธุรกิจของนายหน้าประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 27 มีนาคม 2534 กำหนดให้

สมุดทะเบียนของนายหน้าประกันวินาศภัยหรือนายหน้าประกันชีวิต แล้วแต่กรณี อย่างน้อยต้องมีช่องกรอกข้อความแสดงรายการตามลำดับ ดังนี้

- (1) วันที่กรมธรรม์ประกันภัยเริ่มให้ความคุ้มครอง
- (2) ชื่อผู้เอาประกันภัย
- (3) ชื่อบริษัทผู้รับประกันภัย
- (4) ประเภทของสัญญาประกันภัย
- (5) เลขที่กรมธรรม์ประกันภัย
- (6) จำนวนเงินเอาประกันภัย
- (7) จำนวนเงินเบี้ยประกันภัย
- (8) จำนวนเงินค่าบาเหน็จที่ได้รับ
- (9) วันเดือนปีที่ได้รับค่าบาเหน็จ

ในประเทศไทย นายหน้าประกันภัยของสถาบันลอยด์ ต้องลงรายการทางการเงินที่เกี่ยวกับการประกันภัยในสมุดบัญชีของนายหน้าประกันภัย การลงรายการการค้าเงินงาน การลงทุน รายได้การลงทุน ต้องลงรายการรับจ่ายเงินจากลูกค้าโดยเร็ว งบการเงินและบัญชีต่างๆ จะต้องได้รับการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชี และผู้สอบบัญชีจะต้องลงนามรับรองผลการตรวจสอบ นายหน้าประกันภัยของสถาบันลอยด์จะต้องบันทึกข้อสัญญาและข้อตกลงต่างๆ ที่มีผลผูกมัด นายหน้าประกันภัย ธุรกิจประกันภัยและการประกันภัยที่เกิดจากการจัดการของนายหน้าประกันภัย และต้องเก็บรักษาตามหลักสากลเป็นเวลา 80 ปี ⁷⁰

3.1.3 เจื่อนไซตามประกาศของนายทะเบียน นายทะเบียนประกันวินาศภัยได้ออกประกาศ เรื่อง การขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย (ในกรณีและผู้ขอเป็นนิติบุคคล) ลงวันที่ 27 เมษายน 2533 และนายทะเบียนประกันชีวิตได้ออกประกาศ เรื่อง การขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต (ในกรณีและผู้ขอเป็นนิติบุคคล) ลงวันที่ 27 เมษายน 2533 กำหนดเงื่อนไขสำหรับนายหน้าประกันภัยที่เป็นนิติบุคคล ต้องดำเนินการดังนี้

- 1) ต้องมีป้ายแสดงชื่อของนิติบุคคลไว้หน้าสำนักงานอย่างเปิดเผย และเห็นได้ชัด และสำนักงานของนิติบุคคลต้องแยกเป็นเอกเทศ

⁷⁰ จันทศรีบูล วัฒนฐานะ, "การควบคุมดูแลนายหน้าการรับประกันภัยต่อในอังกฤษและสหรัฐอเมริกา," : 58-59.

- 2) ต้องมีพนักงานที่อาจกระทำการเป็นนายหน้าประกันภัยแทนนิติบุคคล อยู่ประจำทุกวันในเวลาทำการไม่น้อยกว่า 1 คน เพื่อติดต่อกับประชาชน หรือให้คำชี้แจงต่อพนักงาน เจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย
- 3) ต้องแจ้งไว้กับธนาคารที่มีเงินฝากอยู่ว่า ให้นายทะเบียนเมื่อมาตรวจสอบยอดเงินฝากได้โดยตรง
- 4) การจดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงรายการทางทะเบียนใด ๆ จากที่ได้รับจดทะเบียนไว้แล้ว จะต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนเป็นหนังสือก่อน
- 5) ให้คำรับรองเป็นหนังสือแก่นายทะเบียนว่า หากบริษัทนายหน้าประกันภัย ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในประเทศของนายทะเบียน จะถือว่า เป็นการกระทำที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย หรือประชาชน และยินยอมให้นายทะเบียน มีอำนาจเพิกถอนใบอนุญาต หรือระงับการให้ต่ออายุใบอนุญาตในบัดนี้ไปได้

3.1.4 การใช้ชื่อ หรือคำแสดงชื่อในธุรกิจนายหน้าประกันภัย นายหน้าประกันภัย ไม่ใช้สิทธิใช้ชื่อ หรือคำแสดงชื่อในธุรกิจว่า " ประกันวินาศภัย " หรือ " ประกันชีวิต " หรือคำอื่นใด ที่มีความหมายเช่นเดียวกัน เพราะพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 มาตรา 12 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 13 บัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดใช้นอกจากบริษัทผู้รับประกันภัย ผู้รับได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ฉะนั้น มีความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 มาตรา 67 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 75

3.2 การขี้อ้องหรือจัดการให้ทำสัญญาประกันภัย

ในการขี้อ้องหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยของนายหน้าประกันภัยนี้ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 มาตรา 64 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 72 บัญญัติห้ามมิให้นายหน้าประกันภัยทำการขี้อ้องหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยกับบุคคลบางประเภท ฉะนั้น จะมีความผิดทางอาญาตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 มาตรา 86 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 95 ดังนี้

3.2.1 ผู้ประกอบธุรกิจประกันภัยในต่างประเทศ กฎหมายห้ามมิให้ผู้ใดชักชวน แนะนำ หรือกระทำความด้วยประการใด ๆ เพื่อให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยกับผู้ประกอบธุรกิจประกันภัยในต่างประเทศ เว้นแต่จะเป็นกรณีการชักชวน แนะนำ หรือกระทำความด้วยประการใด ๆ ให้ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบ

ธุรกิจประกันภัยทำสัญญาประกันภัยกับผู้ประกอบธุรกิจประกันภัยในต่างประเทศ การที่กฎหมายกำหนดว่า "ห้ามมิให้ผู้ใด....." จึงหมายถึง บุคคลใดๆ ก็ได้ ไม่ว่าจะ เป็นนายหน้าประกันภัยหรือไม่ก็ตาม ซึ่งก็มีปัญหาว่า กรณีผู้ชักชวน แนะนำ หรือกระทำความด้วยประการใด ๆ ให้บริษัทผู้รับประกันภัยทำสัญญาประกันภัยกับผู้ประกอบธุรกิจประกันภัยในต่างประเทศนั้น จะต้องได้รับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันภัยหรือนายหน้าประกันภัยด้วยหรือไม่ เพราะการชักชวน แนะนำ หรือกระทำความด้วยประการใด ๆ ให้บุคคลทำสัญญาประกันภัย เป็นการกระทำของตัวแทนประกันภัยหรือนายหน้าประกันภัย ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ต้องรับอนุญาตจากนายทะเบียน เมื่อพิจารณาด้วยคำตามกฎหมายแล้ว จะเห็นได้ว่า กฎหมายกำหนดข้อยกเว้นว่า "ความในวรรคหนึ่ง มิให้ใช้บังคับ..." ซึ่งเป็นข้อยกเว้นเพียงให้ตัวแทนประกันภัย หรือนายหน้าประกันภัย มีสิทธิที่จะชักชวน แนะนำ หรือกระทำความด้วยประการใด ๆ ให้บริษัทผู้รับประกันภัยทำสัญญาประกันภัยกับผู้ประกอบธุรกิจประกันภัยในต่างประเทศได้ แต่มิได้ยกเว้นว่าการกระทำการ เป็นตัวแทนประกันภัยหรือ เป็นนายหน้าประกันภัยในการทำสัญญาประกันภัยต่อไม่ต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนแต่อย่างใด ใน การนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่า ผู้กระทำการเป็นนายหน้าประกันภัยในการชี้ช่องหรือจัดการให้บริษัทผู้รับประกันภัยทำสัญญาประกันภัยกับผู้ประกอบธุรกิจประกันภัยในต่างประเทศ ควรต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนด้วย

มีข้อสงสัยเกิดว่า กฎหมายห้ามเฉพาะมิให้เป็นคนกลางเพื่อให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยกับผู้ประกอบธุรกิจประกันภัยในต่างประเทศเท่านั้น แต่ถ้าหากผู้ประสงค์จะเอาประกันภัยกับผู้ประกอบธุรกิจประกันภัยในต่างประเทศ โดยทำการติดต่อเองโดยไม่ผ่านคนกลาง ผู้เขียนเห็นว่าการกระทำดังกล่าวน่าจะไม่มี ความผิดตามกฎหมาย เพราะตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 บัญญัติว่า บุคคลจักต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้โทษนั้นบัญญัติ เป็นความผิด และกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ซึ่งเมื่อพิจารณาองค์ประกอบความผิดตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 มาตรา 64 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 72 แล้วจะเห็นว่า กฎหมายห้ามมิให้ชักชวน แนะนำ หรือกระทำความด้วยประการใด ๆ เพื่อให้บุคคลอื่นทำสัญญาประกันภัยกับผู้ประกอบธุรกิจประกันภัยในต่างประเทศ แต่ มิได้บัญญัติห้ามบุคคลทำสัญญาประกันภัยกับผู้ประกอบธุรกิจประกันภัยในต่างประเทศ

3.2.2 บุคคลใด ที่ไม่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันภัยตามกฎหมาย กฎหมาย ห้ามมิให้ผู้ใดชักชวน แนะนำ หรือกระทำความด้วยประการใด ๆ เพื่อให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยกับบุคคลใด นอกจากผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันภัยตามกฎหมาย กฎหมายกำหนดว่า "ห้ามมิให้ผู้ใด....." ซึ่งหมายความว่า บุคคลใด รวมถึงผู้ที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยด้วย สำหรับผู้ที่ได้รับใบอนุญาต

ประกอบธุรกิจประกันภัยตามกฎหมาย หมายถึง ผู้ที่ประกอบธุรกิจประกันภัยในรูปบริษัทจำกัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และโดยได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 มาตรา 6 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 7 รวมถึงสาขาของบริษัทประกอบธุรกิจประกันภัยต่างประเทศที่ได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 มาตรา 7 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 8 ด้วย ดังนั้น หากนายหน้าประกันภัยซึ่งขอหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยกับบุคคลใด ๆ ที่ไม่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันภัยตามกฎหมายแล้ว นอกจากบุคคลใด ๆ ที่รับประกันภัยไว้จะมีความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 มาตรา 66 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 74 แล้ว นายหน้าประกันภัยยังมีความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 มาตรา 86 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 95 อีกด้วย

3.3 การเพิกถอนใบอนุญาต

พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 มาตรา 62 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาตรา 70 บัญญัติให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยเมื่อปรากฏแก่นายทะเบียนว่า นายหน้าประกันภัย

- 1) ผ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2510 หรือพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 แล้วแต่กรณี
- 2) ขาดคุณสมบัติตามกฎหมาย หรือในกรณีที่นายหน้าประกันภัยเป็นนิติบุคคล ปรากฏว่านิติบุคคลนั้นไม่อาจเป็นนายหน้าประกันภัยได้ตามกฎหมาย
- 3) คำนิยามทำให้เกิด หรืออาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย หรือประชาชน

นอกจากนั้น หากนายหน้าประกันวินาศภัยที่เป็นนิติบุคคลไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในประกาศของนายทะเบียนประกันวินาศภัย เรื่อง การขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย (ในกรณีและผู้ขอเป็นนิติบุคคล) ลงวันที่ 27 เมษายน 2533 หรือหากนายหน้าประกันชีวิตที่เป็นนิติบุคคลไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในประกาศนายทะเบียนประกันชีวิต เรื่อง การขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต (ในกรณีและผู้ขอเป็นนิติบุคคล) ลงวันที่ 27 เมษายน 2533 แล้ว นายทะเบียนประกันวินาศภัย หรือนายทะเบียนประกันชีวิต แล้วแต่กรณี อาจถือว่าการปฏิบัติผิดเงื่อนไขตามประกาศดังกล่าวเป็นการกระทำที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย หรือประชาชน ทำให้นายทะเบียนจึงมีอำนาจเพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยได้

เมื่อนายทะเบียนสั่งเพิกถอนใบอนุญาตแล้ว พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 มาตรา 63 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510 มาตรา 71 บัญญัติให้แจ้งคำสั่งนั้นไปยังผู้ถือใบอนุญาต และผู้ถือใบอนุญาตมีสิทธิอุทธรณ์ต่ออธิบดีภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ทราบคำสั่ง และคำวินิจฉัยของอธิบดีคำให้ เป็นที่สุด

ในการควบคุมดูแลการค้า เนินงานของนายหน้าประกันภัยโดยกรมการประกันภัยนั้น กองตรวจสอบและกำกับ กรมการประกันภัย จะเข้าไปตรวจสอบการค้า เนินงานของนายหน้าประกันภัยว่าเป็นไปตามกฎหมายและจรรยาบรรณที่ตีหรือไม่ หากพบว่านายหน้าประกันภัยดำเนินการเป็นไปโดยมิชอบ เจ้าหน้าที่กรมการประกันภัยจะตักเตือนให้นายหน้าประกันภัยดำเนินการให้ถูกต้องต่อไป และเมื่อมีการร้องเรียนจากผู้เสียหายว่า นายหน้าประกันภัยมีพฤติการณ์ที่มิชอบด้วยกฎหมาย กรมการประกันภัยจะดำเนินการตรวจสอบ หากพบว่ามีความผิดจริงต้อง เพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยต่อไป ดังเช่น กรณีการเพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยของบริษัท ออลสตาร์โบรกเกอร์ จำกัด นายชลอ เพ็ญอารมย์ ในฐานะผู้อำนวยการสำนักงานประกันภัยและนายทะเบียนประกันวินาศภัยได้กล่าวว่า ⁷¹

บริษัท บางกอกสหประกันภัย และผู้เอาประกันของบริษัท สุภูมิทรัพย์ประกันภัย ได้ร้องเรียนมาที่สำนักงานประกันภัยว่า บริษัท ออลสตาร์ เป็นนายหน้ารับเบี้ยประกันจากผู้เอาประกันไปแล้ว แทนที่จะส่งไปให้บริษัทประกันภัย กลับเอาเงินส่วนนั้นเข้ากระเป่าตนเอง ทางสำนักงานประกันภัยจึงได้ตรวจสอบและพบว่ามีความผิดจริง จึงต้องสั่งปิดเพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัย และแสดงให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นว่าทางสำนักงานประกันภัยเอาจริงกับเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น เรื่องทุจริตแบบนี้ปล่อยไว้ไม่ได้จะเป็นอันตราย และก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชน และธุรกิจประกันภัยทั้งระบบด้วย

นอกจากนี้ นายชลอ เพ็ญอารมย์ ยังกล่าวถึงนโยบายของกรมการประกันภัยที่จะหามาตรการจัดการกับบริษัทนายหน้าประกันภัยบางแห่งที่มีลักษณะการค้า เนินงาน ไม่แยกเป็นเอกเทศ และมีรูปแบบการปฏิบัติการเข้าข่ายตัวแทนประกันภัยมากกว่าที่จะเป็นนายหน้าประกันภัย โดยส่งงานประกันภัยให้เฉพาะบริษัทประกันภัยที่อยู่ในเครือเดียวกันเท่านั้น และยังได้เตรียมการที่จะตรวจสอบผลการค้า เนินงานจากรายงานประจำเดือนของนายหน้าประกันภัยอย่างเคร่งครัดและละเอียดรอบคอบ เพื่อรวบรวมข้อมูลว่า มีนายหน้าประกันภัยรายใดบ้างที่ไม่ผลการค้า เนินงานอันเป็นการแสดงให้เห็นว่า ไม่มีความตั้งใจจริงในการประกอบการ แต่ทำเพื่อประโยชน์ในการหลีกเลี่ยงภาษีเท่านั้น หากพบว่ามีเจตนาเช่นนั้น กรมการประกันภัยจะเพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัย

⁷¹ ประชาชาติธุรกิจ (31 สิงหาคม - 2 กันยายน 2532) : 1,4.

การเพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยของบริษัท ออลสตาร์โบรคเกอร์ จำกัด และแนวนโยบายของกรมการประกันภัยดังกล่าวข้างต้น นายสมศักดิ์ ดุรงค์พันธ์ อดีตนายคณบดี นายหน้าประกันภัยให้ความเห็นว่า ⁷² ทางกรมการประกันภัยได้ทำถูกต้องแล้ว และมีความเด็ดขาดมากขึ้น ในอดีตมีบริษัทนายหน้าประกันภัยมีความประพฤติในลักษณะทุจริต เช่นนี้หลายบริษัท แต่ไม่ได้รับความสนใจจากกรมการประกันภัยที่จะเข้าจัดการ ทำให้เกิดความเสียหายกับธุรกิจประกันภัยเป็นอย่างมาก

เมื่อพิจารณาถึงถ้อยคำตามบทบัญญัติในกฎหมายแล้วเห็นว่า กฎหมายให้อำนาจแก่นายทะเบียนในการเพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยอย่างกว้างขวาง ผู้เขียนเห็นว่ามีความเหมาะสมอย่างมาก เพราะหากให้อำนาจแก่นายทะเบียนในการเพิกถอนใบอนุญาตอย่างจำกัดจะก่อให้เกิดการหลีกเลี่ยงได้ง่าย และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ธุรกิจประกันภัยได้ แต่ทั้งนี้ ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นนายทะเบียนตามกฎหมาย จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธุรกิจประกันภัยเป็นอย่างดี และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตใจอย่างยิ่ง จึงจะทำให้อำนาจในการเพิกถอนใบอนุญาตดังกล่าว ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อธุรกิจประกันภัย กล่าวคือ นายทะเบียนต้องไม่ดำเนินการควบคุมการปฏิบัติงานของนายหน้าประกันภัยมากเกินไป จนกลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาธุรกิจประกันภัย แต่ก็ต้องไม่ปล่อยปละละเลยเกินไป จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อธุรกิจประกันภัย

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงการลงโทษนายหน้าประกันภัยด้วยการเพิกถอนใบอนุญาตสำหรับนายหน้าประกันภัยที่ได้กระทำความผิดเล็กน้อย หรือกระทำความผิดโดยไม่เจตนาแล้วโทษที่ได้รับกับความผิดที่ได้กระทำความไม่เหมาะสม และก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อผู้เอาประกันภัยได้ โดยที่นายทะเบียนเมื่ออำนาจเลือกเพียงว่าจะลงโทษหรือไม่ หากลงโทษต้องเพิกถอนใบอนุญาตเพียงอย่างเดียว ซึ่งแตกต่างกับการดำเนินการควบคุมการประกอบธุรกิจประกันชีวิตของบริษัทผู้รับประกันชีวิตที่พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510 มาตรา 46-54 ที่บัญญัติให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์พิจารณาว่าจะมีคำสั่งให้บริษัทผู้รับประกันชีวิตปฏิบัติตามการใด ๆ เพื่อแก้ไขฐานะของบริษัทผู้รับประกันชีวิตให้ดีขึ้นก่อนภายในเวลาที่กำหนดก็ได้ หรือจะมีคำสั่งให้มีการควบคุมบริษัทผู้รับประกันชีวิตก็ได้ ถ้าบริษัทผู้รับประกันชีวิตไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง หรือไม่อาจแก้ไขฐานะให้ดีขึ้น หรือเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาที่กำหนดให้ ฐานะก็ไม่ดีขึ้น รัฐมนตรีจะมีคำสั่งให้มีการควบคุมบริษัทผู้รับประกันชีวิต หรือจะมีคำสั่งให้เพิกถอนใบอนุญาตก็ได้ ในการควบคุมรัฐมนตรีต้องตั้งคณะกรรมการควบคุมเพื่อดำเนินการของธุรกิจบริษัทผู้รับประกันชีวิตทุกประการ และเมื่อคณะกรรมการควบคุมเห็นว่าบริษัทผู้รับประกันชีวิตจะดำเนินการของตนเองต่อไปได้ ต้องรายงานต่อรัฐมนตรีเพื่อจะมีคำสั่งให้เลิกการควบคุมเสียก็ได้ แต่ถ้าเห็นว่าบริษัท

⁷² เรื่องเดียวกัน, หน้า 1,4.

ผู้รับประกันชีวิตไม่อาจค่าเงินกิจการต่อไปได้และมีเหตุสมควรเพิกถอนใบอนุญาตนประกอบธุรกิจประกันชีวิต
 กิจการรายงานต่อรัฐมนตรี เพื่อจะมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตนประกอบธุรกิจประกันชีวิตเสียก็ได้ ผู้เขียนเห็น
 ว่า ในการควบคุมการประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยกฎหมายควรที่จะกำหนดให้นายทะเบียนมีอำนาจ
 กำหนดโทษตามความร้ายแรงของการกระทำผิดของนายหน้าประกันภัย เช่น การว่ากล่าวตักเตือน การ
 ภาคทัณฑ์ การสั่งพักใบอนุญาตน และการสั่งเพิกถอนใบอนุญาตน เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย